

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Svěřenské fondy ve světle trestněprávních rizik a
nástin jejich možných řešení**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Svěřenské fondy ve světle trestněprávních rizik a nástin jejich možných řešení*“ vypracoval zcela samostatně, za použití literárních a odborných zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Plzni, dne 30. března 2016

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat JUDr. Petrovi Kybicovi, Ph.D., za cenné a užitečné rady, věcné připomínky a maximální vstřícnost při konzultacích, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. ČÁST HISTORICKOPRÁVNÍ.....	4
1.1 Pojem svěřenského fondu a jeho změny v historických souvislostech.....	4
1.1.1 Úvod.....	4
1.1.2 Klasický fideikomis.....	4
1.1.3 Fideikomis a fideikomisární substituce.....	6
1.2 Historický nástin vývoje svěřenství v českých zemích.....	7
1.2.1 Úvod.....	7
1.2.2 Rodinný nedíl.....	7
1.2.3 Fideikomis.....	9
1.2.4 Rodinný fideikomis.....	10
1.2.5 Fideikomis a ABGB.....	12
1.2.6 Fideikomis a období socialismu.....	13
1.2.7 Fideikomis po revoluci roku 1989.....	14
1.3 Fideikomis a trust.....	15
1.4 Souhrn k institutu svěřenství.....	19
2. ČÁST CIVILNĚPRÁVNÍ.....	21
2.1 Svěřenský fond a jeho ukotvení v českém právu (de lege lata).....	21
2.1.1 Úvod k obecné úpravě správy cizího majetku.....	21
2.1.2 Úprava a definice svěřenského fondu.....	23
2.1.3 Vytvoření svěřenského fondu.....	25
2.1.4 Pojetí svěřenského fondu z hlediska právní osobnosti.....	27
2.1.5 Oddělené a nezávislé vlastnictví svěřenského fondu.....	29
2.1.6 Problematika majetku vloženého do svěřenského fondu, v kontextu vlastnických práv.....	31
2.2 Uznávání zahraničního svěřenského fondu, trustu a obdobného institutu v českém právu.....	33
3. ČÁST TRESTNĚPRÁVNÍ.....	38

3.1 Svěřenský fond a problematika s ním spojená v kontextu trestního práva (de lege lata).....	38
3.1.1 Úvod do problematiky.....	38
3.1.2 Anonymita svěřenského fondu, majetku svěřenského fondu a osob spjatých se svěřenským fondem.....	38
3.1.3 Problematika svěřenského fondu v oblasti majetkových trestných činů.....	48
3.1.4 Problematika svěřenského fondu v oblasti hospodářských trestných činů a potenciální rizika jeho zneužití.....	52
3.1.5 Svěřenský fond a založení jeho trestní právní odpovědnosti dle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.....	59
3.1.6 Problematika majetku vloženého do svěřenského fondu v kontextu aplikace vybraných ustanovení trestního řádu.....	62
4. SVĚŘENSKÝ FOND DE LEGE FERENDA.....	70
4.1 Obecně k úpravě svěřenského fondu de lege ferenda.....	70
4.2 Navrhované úpravy svěřenského fondu obecně de lege ferenda.....	70
ZÁVĚR.....	74
SUMMARY.....	77
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	80

ÚVOD

„Scire leges non hoc est, verba earum tenere, sed vim ac potestatem.“

(Aulus Cornelius Celsus)

„Poznat zákony, to neznamená pamatovat si jejich slova, ale poznat jejich sílu a moc.“

Tato práce se bude zabývat institutem svěřenského fondu právně ukotveného v platném občanském zákoníku v kontextu možných trestně právních rizik, jež z jeho platné úpravy vyplývají. Svěřenský fond je z hlediska práva institutem velmi zajímavým, disponujícím velkým potenciálem pro využití u různých typů osob v rozličných životních situacích, kterým může kvalitně, efektivně a účinně posloužit pro jejich potřeby. Naneštěstí lze i tento institut, ostatně jako cokoliv jiného zneužít ke společensky škodlivým účelům, přičemž míra takové škodlivosti může být rovněž velmi různorodá. Některé z takových jednání přesahují společensky únosnou mez a musejí být postihovány prostředky trestního práva v souladu s jeho preventivním, represivním, reparačním a satisfakčním účelem. Kroky zákonodárce byly vedeny, dle důvodové zprávy ohledně předmětného institutu, šlechetnými úmysly, avšak i v této souvislosti si můžeme připomenout známý výrok že i *„cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly“*.¹

Práce ke zvolenému tématu přistupuje multidisciplinárně, na předmětnou problematiku nahlíží z pohledu trestního práva, civilního práva i historie. V rámci rozboru dané problematiky převažuje sice pohled trestněprávní, avšak pro komplexní uchopení dané problematiky je nezbytné, ba přímo nutné zohlednit i další právní obory.

Práce bude členěna do čtyř hlavních částí, jež budou pro lepší přehlednost následně členěny na jednotlivé kapitoly a podkapitoly.

¹ Předmětný výrok se nalézal již v knize Ježíš, syn Širachův, nezařazené do biblického kánonu. Blíže viz BRATRŠOVSKÁ, Zdena, HRDLIČKA, František. *Hrátky s příslovími*. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://blisty.cz/art/42768.html>

V první, historickoprávní části bude nastíněna historie a vývoj svěření, za účelem uchopení předmětného institutu v jeho základních obrysech a charakteristice. Historický pohled na uvedené téma je neméně důležitý i z hlediska pochopení institutu svěření v právní úpravě *de lege lata*.

Ve druhé, civilněprávní, části bude institut svěřenského fondu popsán podle stavu *de lege lata* z hlediska civilního práva s přesahem do mezinárodního práva, neboť problematika svěřenského fondu není izolovaným institutem toliko českého práva. Na základě provázanosti české právní úpravy svěřenského fondu s jeho ekvivalenty v zahraničních právních úpravách, jež pramení z úpravy ZMPS, vyvstávají různé aplikační komplikace institutu svěřenského fondu, ať už z pohledu českého civilního práva tak i z pohledu českého trestního práva. Předmětné aplikační problémy budou v dané části práce následně analyzovány. Poté se tato část už nebude moct „dočkat“ části třetí, neboť tyto obě části spolu úzce souvisí. S ohledem na problematiku institutu svěřenského fondu tvoří takřkajíc „spojené nádoby“.

Ve třetí, trestněprávní, části budou analyzovány stěžejní znaky charakterizující institut svěřenského fondu českého práva z hlediska trestního práva, a to jak jeho hmotné části, tak i procesní části.

Cílem práce je tedy na základě analýzy a syntézy provedené izolovaně v druhé části a zároveň i ve třetí části této práce a jejich následnou komparací odhalit mezery v zákoně ve vztahu ke svěřenskému fondu z pohledu civilního práva, jež se následně přelévají jako mezery v zákoně z pohledu trestního práva, identifikovat takové mezery jako trestně právní rizika ve vztahu ke svěřenskému fondu, zjistit možnost jejich eliminace, a ve čtvrté, úvahové, části této práce navrhnout obecná opatření k nápravě nežádoucího právního stavu, a to jak ve vztahu k civilnímu právu, tak i k právu trestnímu.

Práce si naopak neklade za cíl postihnout všechny možné aspekty institutu svěřenského fondu, ať už se jedná aspekty v oblasti dědického, daňového, obchodního nebo mezinárodního práva. Tam, kde je to účelné, jsou předmětné aspekty toliko naznačeny pro lepší pochopení dané problematiky.

Práce hojně pracuje s odbornou právní literaturou, zejména s učebnicemi a komentáři k platné právní úpravě českého civilního a trestního práva, dále

s vysokoškolskými kvalifikačními pracemi, jež se zabývají institutem svěřenského fondu, odbornými články z právních periodik na téma institutu svěřenského fondu, aktuálními internetovými zdroji, a v neposlední řadě i s platnými a účinnými právními předpisy České republiky a platnými právními předpisy Evropské unie, jež jsou relevantní ke zpracovávané problematice.

Závěrem úvodu je, i vzhledem k jedinečnosti zvoleného tématu, vysloveno přání, aby zpracovaná problematika nebyla jenom jednou z mnoha jiných kvalifikačních prací, jež poslouží toliko svému účelu při završení studia, nýbrž aby byla zdrojem nového poznání a otevřením diskuze jak v teoretické, tak i praktické oblasti trestního práva.

1. ČÁST HISTORICKOPRÁVNÍ

1.1 Pojem svěřenského fondu a jeho změny v historických souvislostech

1.1.1 Úvod

Svěřenský fond (fideikomis) je institut, který je obtížné přesně a univerzálně definovat pro celé období jeho existence, a to zejména z důvodu, že tento institut prošel dlouhým historickým vývojem a v různých historických etapách fungoval v modifikovaných a kombinovaných formách původní úpravy. V průběhu jeho vývoje docházelo někdy k zásadním, jindy k menším změnám, např. se měnily osoby zakladatelů, které byly způsobilé zřizovat svěřenské fondy, rovněž tak se měnily osoby svěřenských správců, které byly způsobilé nabývat majetky od zůstavitele, měnila se i doba přípustná pro trvání fondu, tedy doba časově neomezeného nástupnictvím (*perpetuita*) nebo časově omezeného nástupnictví, popř. skutečnost, zda svěřenský správce musí být určen přesně a jmenovitě, nebo zda postačí postup výběru správce např. vyjádřením „první syn“ (*personae incertae*). Změn doznávala i skutečnost, zda může zůstavitel zřizovat svěřenský fond s účinky již za svého života (*inter vivos*), nebo toliko s účinky nastupující se smrtí zůstavitele (*mortis causa*), zda je možné fond zřizovat po splnění všech podmínek libovolně, nebo zda k tomu byl potřeba výslovný souhlas vyšší autority, např. panovníka dané země.

1.1.2 Klasický fideikomis

Svěřenský fond vznikl ve starém Římě jako neformální institut, jako alternativa pro způsobilé osoby ke klasickému, složitému a těžkopádnému způsobu dědění podle testamentů, legátů a dalších součástí civilního nebo prétorského práva, a to pod názvem *fideicommissum*, přičemž se jednalo o složení slov věrnost (*fidei*) a svěřeno (*commissum*).

V originální klasické římské podobě byl *fideicommissum* (fideikomis) definován tak, že zůstavitel ve své závěti pověřil určitou osobu *fiduciáře*, neboli svěřenského správce, přičemž taková osoba nemusela mít způsobilost být dědicem

podle *ius civile*, a v této závěti vyjádřil přání, aby fiduciář přesně popsaný majetek po smrti zůstavitele samostatně spravoval a užíval určitým způsobem a aby ho po splnění nějaké podmínky či po nějaké době předal v nerozdělené podobě další osobě, která rovněž nemusela mít způsobilost být dědicem podle *ius civile*. Taková osoba, které měl být majetek fiduciářem předán se nazývá *fideikomisář*, neboli *beneficient*.² Rozpoznávacím znakem takového *fideikomisu* byla, jak uvádí Gaius ve svých *Institucích*, komentář II., odst. 249, slovní spojení: „*Verba autem utilia fideicommissorum haec recte maxime in usu esse videntur PETO, ROGO, VOLO, FIDEI COMMITTO; quae proinde firma singula sunt, atque si omnia in unum congesta sint*“,³ v překladu: „Avšak vhodná slova nejčastěji pro *fideikomisy* právoplatně používaná jsou tato: ŽÁDÁM (PETO), PROSÍM (ROGO), PŘEJI SI (VOLO), VĚRNOSTI SVĚŘUJI (FIDEI COMMITTO), jež jsou platná samostatně, jakož i všechna ve spojení.“⁴

Gaius rovněž ve svých *Institucích* uvádí i formulaci, jež se užívala pro zřízení *fideikomisu*: „*Cum igitur scripserimus L. TITIUS HERES ESTO, possumus Adlere ROGO TE L. TITI PETOQUE A TE, UT CUM PRIMUM POSIS HEREDITATEM MEAM ADIRE, C. SEIO REDDAS RESTITUAS. Possumus autem et de parte restituenda rogare et liberu mest vel sub condicione vel pure relinquere fideicommissa, vel ex die certa.*“,⁵ překladu: „Když bychom tedy napsali LICIUS TITIUS BUDIŽ DĚDICEM!, můžeme doplnit PROSÍM TĚ, LUCIE TITIEE, A ŽÁDÁM OD TEBE, ABYS HNED JAK BUDEŠ MÍT MOŽNOST UJMOUT SE MÉ POZŮSTALOSTI, VYDAL (či) VRÁTIL JI GAIIOVI SEIOVI. Můžem však i požádat jenom o vydání části a je volné zůstavit *fideikomisy* buď s podmínkou, nebo bez ní, anebo do určitého dne.“⁶

2 BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xi, 184 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-585-6., s. 4.

3 GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Překlad Jaromír Kincl. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7380-054-3., s. 162.

4 SOMMER, Otakar a SPÁČIL, Jiří, ed. *Učebnice soukromého práva římského*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 2 sv. (xxii, 220, 356 s.). Klasická právnícká díla. ISBN 978-80-7357-616-5., s. 320. Slova přeložena z latinsko-českého slovníku a z BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. 2., přeprac. vyd., v nakl. Academia 1. vyd. Praha: Academia, 1994. 471 s. ISBN 80-200-0243-X.

5 GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Překlad Jaromír Kincl. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7380-054-3., s. 162.

6 Slova přeložena z latinsko-českého slovníku a z BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. 2., přeprac. vyd., v nakl. Academia 1. vyd. Praha: Academia, 1994. 471 s. ISBN 80-200-0243-X.

Historickým vývojem se za císaře Justiniána a jeho zákoníkem *Corpus Iuris Civilis*, jež je souhrnným pojmem pro mohutné právní dílo zahrnující *Codex* (kodex platného práva), *Digesta* (úryvky ze spisů římských právníků), *Institutiones* (učební pomůcka pro studenty práv) a *Novellae*, přibyl ke čtyřem pojmovým rozpoznávacím slovům fideikomisu i výraz MANDO (PŘIKAZUJI), přičemž byl fideikomis navíc zahrnut do úpravy *Corpus Iuris Civilis* a tím se stal vymahatelným dle podmínek tehdejšího civilního práva.

Doplněním výrazu „MANDO“ nastala podstatná změna, neboť od této chvíle mohl zůstavitel celkem oprávněně fiduciáře o plnění fideikomisu na základě civilního práva nejen žádat či prosit, nýbrž mu jeho naplnění mohl přímo i přikazovat.⁷ Do této změny se jednalo o pouto založené na dobrovolnosti, důvěře a víře fideikomiséře v předpoklad, že se fiduciář zachová v souladu se svým závazkem, jež učinil před vznikem fideikomisu zůstaviteli.

1.1.3 Fideikomis a fideikomisární substituce

Jak je uvedeno výše, u klasického fideikomisu (svěřenského fondu) docházelo postupem doby a změnou společenských poměrů k rozličné kombinaci s ostatními instituty „dědického práva“, např. s *fideikomisární substitucí* (svěřenským nástupnictvím). Svěřenské nástupnictví bylo definováno tak, že zůstavitel své závěti pověřil osobu, jež musela mít způsobilost být dědicem, a v této závěti vyjádřil přání, aby uvedená osoba přesně popsaný majetek po smrti zůstavitele samostatně spravovala a užívala určitým způsobem a aby ho po splnění nějaké podmínky či po nějakém čase v nerozdělené podobě předala další osobě, jež rovněž musela mít způsobilost být dědicem.

Mezi klasickým fideikomisem a fideikomisární substitucí byl tedy zásadní rozdíl v tom, že u fideikomisu byly osoby fiduciáře a fideikomiséře izolované a nemohly být mezi sebou zaměněny, tj. fiduciář nemohl splynout s fideikomiárem, zatímco u fideikomisární substituce již fiduciář s fideikomiséřem v jednu osobu splynout mohl.⁸ Fiduciář měl odpovědnost za to, aby jemu svěřený majetek zůstal

⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xi, 184 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-585-6., s. 18.

⁸ Tamtéž, s. 10.

zachovaný, a zároveň měl na uvedeném právní zájem a svědčil mu, neboť byl zároveň fideikomisářem.⁹

Úprava fideikomisu v době Justiniánovy kodifikace civilního práva se stala základem pro úpravu majetkových vztahů ve středověké Evropě, převážně pro okruh osob náležejících k měšťanskému nebo šlechtickému stavu, a to jak pro systém kontinentálního práva v podobě svěřenského fondu a obdobných institutů uvedených níže, tak pro okruh práva anglo-saského v poněkud odlišné podobě trustu.

1.2 Historický nástin vývoje svěřenství v českých zemích

1.2.1 Úvod

Úprava svěřenství v českých zemích vychází z původní úpravy římského práva pro fideikomis, avšak nedochází k její přímé recepci, nýbrž k postupnému přejímání zásad této tvorby, a tak k jejímu sblížení z důvodu, že úprava majetkových vztahů byla zpočátku postavena na kmenových tradicích, které se odlišovaly od ostatních zemích kontinentální Evropy.

V českých zemích se postupem doby vyvinulo zemské právo, kodifikované nejprve Vladislavským zřízením zemským, zároveň se vedle něho vyvinulo i městské právo, ovlivňované právem saským (Magdeburským) s jeho právní knihou *Sachsenspiegel* (Saské zrcadlo) a právem Norimberským s jeho právní knihou *Schwabenspiegel* (Švábské zrcadlo).

1.2.2 Rodinný nedíl

V českých zemích se podle zemského práva od 13. st. n. l. do konce 17. st. n. l. uplatňoval zvláště u rodin šlechtických, rodin selských¹⁰ a u právních poměrů dědických institut tzv. rodinného nedílu,¹¹ přičemž se defacto jednalo o ideální (individuálně neurčené podíly) spoluvlastnictví majetku, vlastněného pokrevními členy rodiny, kterým měla být zajištěna bezproblémovost přechodu majetku

⁹ JOHNSTON, David. *The Roman law of trusts*. Oxford: Clarendon Press, 1988. ISBN 01-982-5216-1., s. 8.

¹⁰ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010. 640 s. Student. ISBN 978-80-87212-39-4., s. 108

¹¹ KAPRAS, Jan. *Velkostatky a fideikomisy v českém státě*. Právnícké rozhledy. 1918, č. 19., s. 32-33.

v rámci jedné rodiny, tj. aby majetek zůstal v rámci jedné rodiny a nebyl dále rozdrobován. Institut rodinného nedílu byl postaven na zásadě rovnoprávnosti jednotlivých členů, v zásadě znamenající, že individuální člen nedílu užíval stejná práva a povinnosti jako jiný člen téhož nedílu.¹²

Rodinný nedíl asi nejlépe vystihují následující slova: „*Z poměru členův slovanské rodiny k statku jich společnému vyvinuly se přirozeným způsobem hlavní zásady staroslovanského dědického práva. Z toho co svrchu uvedeno vysvítá, že po smrti otce neb starosty rodina zůstala ve společném držení statku svého. Nebylť zemřelý starosta majitelem, nýbrž pouze správcem rodinného jmění, pročez na dědictví a nápad ve smyslu římském a německém mysliti nelze*“.¹³

Účelem nedílu rovněž bylo držet členy rodiny pohromadě a zamezit odúmrti pozůstalosti ve prospěch panovníka, neboť odúmrtí byla jeho regálním právem. Nedílovým uspořádáním ztrácel panovník nárok na odúmrtí až do okamžiku smrti posledního člena nedílu.¹⁴

„*Rodinná nedílnost a její principy však nejenže nebránily rozpadu velkých šlechtických majetků, nýbrž poměrně velmi široce uznávaným právem členů rodinného nedílu na oddělení přímo ji i předpokládaly*“.¹⁵ Oddělování členů nedílu způsobovalo značné komplikace kupříkladu při mezigeneračních převodech velkých pozemkových celků, navíc každé takové oddělení člena nedílu podléhalo povinnosti zápisu do zemských desk, přičemž se zároveň měnila práva a povinnosti oddělovaného.¹⁶ Pozitivem odděleného člena nedílu byla skutečnost, že takový člen nabyl právo dispozice s vlastním majetkem. Negativem byla naopak skutečnost, že se po smrti odděleného člena nedílu uplatnila královská odúmrtí v případě, když člen nedílu po sobě nezanechal žádné potomky.¹⁷ Rodinný

12 KLUCOVÁ, Monika. *Principy dědického práva v českých zemích do jeho kodifikace v roce 1811*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2013., s. 18.

13 WOCEL, Jan Erazim. *O staročeském dědickém právu*. V Praze: Král Čes. společnost nauk, 1861. s. 471-529. Pojednání královské České společnosti nauk v Praze; Část V., sv. 11.

14 KLUCOVÁ, Monika. *Principy dědického práva v českých zemích do jeho kodifikace v roce 1811*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2013., s. 26.

15 URFUS, Valentin. *Rodinný fideikomis v Čechách*. Právněhistorické studie 9. 1962., s. 203.

16 MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010. 640 s. Student. ISBN 978-80-87212-39-4., s. 109.

17 SCHELLE, Karel. *ABGB a dědické právo*. Dny práva – 2010., 1. ed. Brno: FPR MU Brno, 2010. [cit. 3.3.2016] dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4371).pdf)

nedíl byl nakonec zrušen v Čechách v roce 1627 Obnoveným zřízením zemským a v roce 1628 došlo k jeho zrušení i na Moravě.

1.2.3 Fideikomis

Institut fideikomisu začal v českých zemích koncem 15. st. n. l. vytlačovat původní institut rodinného nedílu. K předmětnému stavu docházelo především na základě společenského klimatu v pohusitské době, ve které se obrovský movitý i nemovitý majetek přeskupoval do vlastnictví šlechty, ať již původní nebo nově vzniklé. Šlechta se opětovně snažila vyřešit nedělitelnost rodového majetku. První vážný pokus o dlouhodobé řešení učinili Rožmberkové, a to zhotovením svého rodového statutu. Tímto statutem, potvrzeným králem Vladislavem II a vloženým do zemských desk roku 1493 st. n. l. bylo stanoveno, že v čele rodového majetku stála hlava rodu, určovaná postupem dle zásad *primogenitury*.

Rodové statuty, svojí povahou blíží se svěřenství, však nebyly zpočátku právně vymahatelné, a záleželo tedy toliko na členech rodu, jestli budou svůj rodový status uznávat a dodržovat. Vyvstala rovněž komplikace, jakým způsobem jsou zavázání členové rodu, kteří v době vzniku statusu ještě neexistovali a nemohli být tedy být stranami smluvního vztahu, neboť rodový statut byl pořizován ve formě smlouvy.

Nedostatek vymahatelnosti rodových statusů byl odstraněn zápisem do zemských desk roku 1498: „*Když rod učiní jaké zřízení mezi sebou a král to stvrdí, že jich dědicové to jsou povinni držeti a nemoho se žádným zcizením proti tomu brániti.*“¹⁸

Rodové statuty potvrzené panovníkem umožnily šlechtickým rodům zřizovat svěřenství, kterým mohly zajistit udržení celistvosti svého majetku v ruce jednoho správce a dále zajistit jeho přenos mezi generacemi na teoreticky neomezenou dobu do budoucna. Po přijetí pevnějších právních základů o zřizování rodových statutů se k užívání tohoto institutu v průběhu 16. st. n. l. přidávalo postupně stále více šlechtických rodů. Stále však platilo to, co bylo už patrné ze zákona z roku 1498, tedy že hlavní význam rodových zřízení byl

¹⁸ KAPRAS, Jan. *Velkostatky a fideikomisy v českém státě*. Právnícké rozhledy. 1918, č. 19., s. 67.

postaven na znění schválených listin a nikoliv na zemských zákonech, i když zákony neměly tyto smlouvy nijak omezovat.¹⁹

Úprava svěřenství v českých zemích se paralelně vyvíjela vedle zemského práva i v právu městském. Jeho úprava je zanesena i v Koldínově městském zákoníku z roku 1579, pojmenovaném „Práva městská království českého“, konkrétně v jeho části nazvané *De fideikommissis hereditariis*, v překladu „O věcech, kteréž se k důvěrnému svěření a k věrné ruce poroučejí“²⁰. Koldín se při vypracování zákoníku inspiroval mimo jiné kromě zemského práva a usnesením zemských sněmů i římským právem, z něhož právě vychází i jeho úprava svěřenství.²¹

Sepsáním Práv městských království českého usiloval Pavel Kristián Koldín o přizpůsobení středověkých městských práv společnosti novověku a rovněž o unifikování různých městských práv v jednotlivých zemích.²²

Vzhledem k omezené působnosti toliko na české země a nikoliv i na Markrabství Moravského, však Koldínův zákoník plně nenaplnil očekávání do něj vložená, a to zejména s přihlédnutím ke skutečnosti, že v Markrabství Moravském získala Koldínova sbírka na významu až vydáním několika po sobě jdoucích císařských instrukcí mezi lety 1680 – 1697.²³

1.2.4 Rodinný fideikomis

V období po bitvě na Bílé hoře se v českých i dalších zemích kontinentální Evropy společnost setkává do té doby s neznámým institutem pocházejícím původně z románských zemích (Španělska), kde byl známý pod označením *mayorazgo* (majorát).²⁴ Majorát nebyl upraven v žádných dobových právních kodifikacích, a pro účely výkladu této práce bude dále nazýván jako rodinný

19 PINSKER, Čeněk. *České zřízení rodové. Kapitola z práva svěřenského*. Praha. vl. nákladem, 1907., s. 8.

20 URFUS, Valentin. *Rodinný fideikomis v Čechách*. Právněhistorické studie 9. 1962., s. 203.

21 MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010. 640 s. Student. ISBN 978-80-87212-39-4., s. 91.

22 KOMÁREK, František. *Brněnské městské právo ve světle právních naučení městského soudu z let 1599 – 1616 (dědické právo)*. Brno. FPR MU Brno. Diplomová práce. 2010., s. 10.

23 d'ELVERT, Christian. *Beiträge zur Geschichte der königlichen Städte Mährens, insbesondere der k. k. Landeshauptstadt Brünn*. vyd. neuved., Brünn: nakl. neuved., 1860., s. 539; URFUS, Valentin. *Brněnský zemský advokát a česká kodifikace městského práva na konci 17. století*. In: Jižní Morava. 1982, roč. 18, sv. 21., s. 32; KAPRAS, Jan. *Právní dějiny zemí Koruny české: Právní prameny a vývoj právnictví*. 1. vydání. Praha: nakl. neuved., 1913., s. 126.

fideikomis.²⁵ Základní myšlenkou rodinného fideikomisu bylo vyčlenění určitého majetku z klasických vztahů majetkového práva a jeho správou jedinou osobou, která navenek zastupovala danou rodinu. Rodinný fideikomis vystavený na kombinaci římského fideikomisu a fideikomisární substituce, byl v zásadě zřizován testamentem, přičemž zůstavitel (testátor) označil část svého majetku za rodinný fideikomis, a u následně tohoto majetku stanovil zákaz zcizení, dělení nebo zadlužení. Zároveň zůstavitel při zřízení rodinného fideikomisu upravil i jeho správu.²⁶

Rodinný fideikomis byl zásadně privilegiem, které panovník udílel na základě svého uvážení významným šlechtickým rodinám na základě jejich žádosti, včetně jeho *perpetuity* (rodinný fideikomis věčný). Vzhledem k nutnosti udělení privilegia ke vzniku rodinného fideikomisu měl tento institut do určité míry charakteristiku práva veřejného.²⁷ Další podmínkou, bez níž nemohl rodinný fideikomis vzniknout, byl jeho povinný zápis do zemských desk. Tento zápis probíhal zásadně po udělení souhlasu panovníka se vznikem rodinného fideikomisu.

Rodinný fideikomis bylo možné zřídit i mimo šlechtickou vrstvu, tedy např. u měšťanů, avšak oproti šlechtickému fideikomisu ztrácel tento fideikomis výhodu *perpetuity*, a to zejména z důvodu obavy šlechty o nadměrné hromadění majetku v rukou neurozených osob mající za následek vznik nechtěné a bohaté konkurence.²⁸

Vzhledem k chybějící právní úpravě rodinného fideikomisu byla za obecný právní pramen uznávána práce právníka Philippa Knipschildta, nazvaná *„Tractatus de fideicommissis familiarum nobilium, sive de bonis, que pro*

24 BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xi, 184 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-585-6., s. 32.

25 POLÁČEK, Bohumil. *Kolizní úprava svěřenství*. In: Ad Notam. č. 5/2013. Praha: Notářská komora ČR, 2014., s. 15. [online]. [cit. 3. 3. 2016.]. dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2013_5.pdf

26 MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie: (1500-1700)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 1060 s. Česká historie; sv. 12. ISBN 80-7106-312-6., s. 134.

27 SALÁK, Pavel. *K pojmu fideikomis a jeho pozici v římském právu a novověkém právu*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1993-. č. 12/2014, ISSN 1210-6410., s. 432.

28 BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xi, 184 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-585-6., s. 39.

familiarum nobilium conservatione constituuntur“, v překladu „Pojednání o fideikomisech šlechtických rodin aneb statcích, které se ustavují pro zachování šlechtických rodin“.

1.2.5 Fideikomis a ABGB

Roztříštěnost úpravy fideikomisů v českých zemích trvala až do poloviny 18. st. n. l., přesněji do roku 1811, ve kterém byl vydán pro habsburskou monarchii, vyjma země Koruny Uherské, *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie* – ABGB, jinak také všeobecný občanský zákoník.²⁹ ABGB sjednotil úpravu fideikomisů pro neuherskou část habsburské monarchie. Zákoník byl postaven na všeobecnosti (působil na všechny osoby uvnitř monarchie, bez zřetele k jejich společenskému postavení), výlučnosti³⁰ a vycházel z principů římského práva a na přirozenoprávním konceptu.³¹

ABGB upravuje ve své části třetí (nazvané ovšem jako díl druhý: o právu k věcem), hlavně desáté (o náhradních dědictvích a svěřenství), konkrétně v § 604 až 607 obecnou substituci (*Gemeine Substitution*), v § 608 až 617 fideikomisární substituci (*Fideicommissarische*), v § 618 až 645 rodinné fideikomisy (*Fideicommiss – Familien-Fideicommiss*), přičemž v současném platném znění rakouské verze ABGB jsou předmětná ustanovení rodinných fideikomisů již zrušena, stejně tak jako byla zrušena v československé verzi ABGB zák. č. 179/1924 Sb. z. a n., jež stanovil že: „*Svěřenství (rodinné fideikomisy) všeho druhu se zrušují. Nová svěřenství nemohou býti zřizována*“³². Předmětný zákon byl přijat z důvodu obecně rozšířeného názoru společnosti nově vzniklé první republiky o nutnosti potlačení významného rezidua privilegií již v minulosti zrušeného šlechtického stavu, které tvoří překážku novému pokrokovému hospodářství. Viděno z pohledu národohospodářského převažoval v předmětné době zájem společnosti na rozdrobení majetků, zvláště nemovitostí v rodinných

²⁹ Viz patent císaře Františka I. č. 946 Sb. z. s.

³⁰ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010. 640 s. Student. ISBN 978-80-87212-39-4., s. 166.

³¹ SCHELLE, Karel. *ABGB a dědické právo. Dny práva – 2010.*, 1. ed. Brno: FPR MU Brno, 2010. [online]. [cit 3.3.2016] dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4_371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4_371).pdf)

³² Viz § 1 zák. č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení svěřenství. (zrušen).

fideikomisech mezi více osob a odblokování majetku fideikomisu za účelem možného zřizování hypoték a investic, prolomení *stututu quo* a s tím související možnost dalšího zvelebování majetku.³³ Nutno podotknout, že zrušením rodinných fideikomisů a rozdrobením nemovitostí nastala situace přesně opačná než zákonodárcem předpokládaná, tj. došlo k zastavení investic do těchto nemovitostí, přičemž uvedený stav dopadl zvláště na zemědělskou půdu a zemědělské podniky. Po určité době, co vzniklý stav začal ohrožovat národní hospodářství, přijal zákonodárce opatření ve formě zák. č. 139/1947 Sb., kterým bylo zamezeno další drobení nemovitostí a podle staré předpovědi senátora Senátu Československého státu Dr. Hilgenreinera byl pro osoby pohybující se v zemědělství uzákoněn speciální fideikomis pro dlouhodobé udržení pospolitosti zvláště zemědělských nemovitostí.

V neposlední řadě je nutno uvést, že v § 646 ABGB jsou upraveny nadace, jež jsou svojí povahou velmi podobné fideikomisům.

1.2.6 Fideikomis a období socialismu

Fideikomisární substituce zůstala v platnosti až do roku 1964, ve kterém byl přijat občanský zákoník³⁴, kterým dochází k úplnému vyřazení tohoto institutu z československého práva. V mezidobí byla fideikomisární substituce částečně omezena občanským zákoníkem z roku 1950³⁵, který ponechal fideikomisární substituci vzniklou před jeho účinností, ale zabránil vzniku nové fideikomisární substituce, přičemž vzniklý vztah vyřešil institutem usufructu (požívacího práva).³⁶

Skutečnost, že občanský zákoník z roku 1964 neupravoval klasický fideikomis ani fideikomisární substituci, však nebránila tomu, aby mohly být tyto instituty nadále využívány osobami ve své původní podobě, známé z římského práva, tj. v podobě právem neupravené.

33 BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěrenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xi, 184 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-585-6., s. 74.

34 Viz zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. (zrušen).

35 Viz zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. (zrušen).

36 POLÁČEK, Bohumil. *Kolizní úprava svěřenství*. Ad Notam. č. 5/2013. Praha: Notářská komora ČR, 2014., s. 15. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2013_5.pdf

1.2.7 Fideikomis po revoluci roku 1989

K jistému opětovnému ukotvení fideikomisu do českého právního řádu došlo přijetím zák. č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rozhodnutích, který byl přijat za účelem narovnání vlastnických vztahů, včetně vztahů vyplývajících z fideikomisární substituce.

Viktor Knapp po revoluci roku 1989 a v čase nových demokratických pořádků napsal do časopisu Ad notam glosu k socialistickým normám zrušující rodinný fideikomis a fideikomisární substituci:

„Institut fideikomisární substituce bývá někdy odmítán jako pozůstatek feudálního práva. To je ovšem omyl spočívající v záměně pojmů. Z feudalismu pocházel rodinný fideikomis podle § 618 an. OZ o. Ten ale byl, jak už o tom byla zmínka, u nás zrušen roku 1924. Fideikomisární substituce je na tom“ kádrově hůř”. Má svého předchůdce ve společnosti otrokářské, v římském právu. Tam ale mají své předky i jiné instituce našeho současného občanského práva a není jim to k necti (spíš naopak). Špatný kádrový původ fideikomisární substituce ostatně nebrání ani právu německému (§ 2100 an. BGB) ani právu rakouskému (§ 608 an. ABGB), aby ji zachovaly dodnes. Otázka fideikomisární substituce implikuje otázku svobody pořádit o svém majetku testamentem, tedy tzv. testovací svobodu, a tím i problém právněpolitického vztahu delačních důvodů. Je známo, že socialistická koncepce dědického práva jasně a výslovně preferovala dědění ze zákona před děděním testamentárním. V současné době k tomu není nejmenší důvod. (Nebyl k tomu ostatně důvod ani tehdy.) Současná právněpolitická koncepce soukromého práva vede k jednoznačnému preferování autonomie vůle stran před jejím omezováním vůlí státní, tzn. i před jejím omezováním zákonem. Je to jeden z principů právního státu. (V německé literatuře se mu říká Übermaßverbot, tj. nepřípustnost nadměrného omezování člověka zákonem. U nás srov. též čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.)“³⁷

37 KNAPP, Viktor. *Poznámky o fideikomisární substituci*. Ad Notam. č. 5/1995. Praha: Notářská komora ČR, 1995., s. 110.

1.3 Fideikomis a trust

Zatímco fideikomis je, jak je uvedeno výše, institutem kontinentálního práva, je trust institutem práva anglo-saského, které je dále děleno na právní systém *common law* a *equity*.

Obecně lze trust charakterizovat díky Underhillově definici i takto: „*Trust je ekvitní obligace zavazující osobu k nakládání s majetkem ve prospěch někoho jiného*“.³⁸

Trust je tedy funkčně vztah založený na důvěře, ve kterém je právní titul k majetku převeden od *settlor*a (zůstavitele) na *trustee*ho (správce trustu), který má povinnost jej spravovat ve prospěch *beneficiaria*. Zřizovatel trustu tedy neurčuje toliko kdo tento majetek po jeho smrti obdrží, nýbrž je v jeho pravomoci určit, kdy, v jakém objemu a jestli ho obdrží najednou nebo po částech.³⁹

Dle názorů určité skupiny představitelů anglické a americké jurisprudence se trust vyvinul v Anglii v období křižáckých výprav ve 12. a 13. st. n. l. z institutu *use*, a to zejména v souvislosti s potřebami vlastníka nemovitosti, který ho po nějaké období nemohl spravovat, neboť např. odešel bojovat v rámci křižácké výpravy. V době své nepřítomnosti svěřoval původní vlastník své nemovitosti do rukou jiné osoby, která často neměla vůli mu po jeho návratu tyto nemovitosti vydat zpět. Původní vlastník poté zpravidla podal žalobu u krále, který následně spor předal k rozhodnutí předsedovi Sněmovny lordů. Předseda Sněmovny lordů následně rozhodoval takto postoupený spor na základě správnosti, spravedlivosti a svého svědomí, tedy na principech právního systému *equity*, jež v anglo-saském právním okruhu fungoval paralelně vedle právního systému *common law*. Nemovitosti a jiné majetky, o které se vedl spor, byly následně převedeny do trustu, ve kterém byly uloženy do okamžiku, než bylo pravomocně rozhodnuto o nároku původního vlastníka.⁴⁰

38 UNDERHILL, Arthur a David J HAYTON. Hayton, D. J.: *Underhill and Hayton – Law Relating to Trusts and Trustees*. 16th Ed.; Butterworths – LexisNexis; 2003: trust and Treuhand in historical perspective. 14th ed. / St Paul: Butterworths, 1987. ISBN 978-1405745222., str. 3.

39 FIALOVÁ, Martina. *Svěřenství*. Brno: FPR MU Brno. Diplomová práce. 2008., s. 6.

40 AMERICAN JURISPRUDENCE. *A Modern Comprehensive Text Statement of Americana Law, State and Federal, Volume 76, Trusts to Unemployment Compensation*, Lawyers Cooperative Publishing, 1992., s. 30 – 33.

Institut *use* (později trust) se využíval i za jinými účely, např. v souvislosti s obcházením zákazu právnických osob (i církví) na území pozdně středověké Anglie nabývat a množit majetky po neomezeně určené časové období. Právnické osoby (mezi nimi zejména církve) se snažily tento zákaz obejít tím, že založily *use* (tím se staly zřizovateli), označily církvi oddané osoby, jež vykonávaly funkci správce a samy sebe označily jako beneficienty. Mezi další výhody *use* patřila ochrana proti královské odúmrti, proti konfiskaci, proti vysokému zdanění majetku⁴¹ a k anonymizaci vlastnictví.⁴²

Dle jiných názorů se trust vyvinul z institutu nazvaném *entail*, jež by v české historii našel paralelu s rodinným nedílem, a to zejména co se týče jeho účelu. Entail se charakterizoval nezcizitelností nemovitosti, jež přecházela smrtí zůstavitele na jeho dědice, přičemž právem zůstavitele bylo určit různé podmínky a omezení pro dědice. Předmětné podmínky se týkaly zejména zákazu zcizení, zákazu drobení zděděného majetku. Zároveň povinností dědice bylo tyto podmínky zůstavitele respektovat a dodržovat je.⁴³

Z definice trustu je zjevná podobnost s fideikomisem, zejména co se týče pomyslného trojúhelníku osob a vztahů jejich vzájemných práv a povinností, a rovněž i jejich shodným účelem, neboť i u trustu je jím především snaha o netřepení majetku na menší díly a pojistka zřizovatele, aby jím převedený majetek zůstal pod vyhrazeným režimem, jež byl určen zřizovatelem. Této podobnosti si všimli čelní představitelé anglické jurisprudence, např. sir. Francis Bacon⁴⁴ a lord Nottingham⁴⁵.

41 FRITZE, Ronald H a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485: trust and Treuhand in historical perspective*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002. ISBN 03-132-9124-1., s. 555 – 556.

42 RABAN, Přemysl. In: HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3., s. 266.

43 DUFF, Alexander. *A treatise on the deed of entail: embracing commentaries on the Amendment Act of 1848, and prior acts on the subject of entails, with an appendix containing the acts, forms of the deed, &c.* Edinburgh: Bell & Bradfute, 2010, s. 7-8.

44 BACON, Francis. *Learned Reading of Sir Francis Bacon upon the Statute of Uses*. Oxford University Press. 1804.

45 NOTTINGHAM, Heneage F. *Lord Nottingham's 'Manual of Chancery Practice' and 'Prolegomena of Chancery and Equity'*. The American Journal of Legal History. Oxford University Press. Vol. 10, No. 1 (Jan., 1966), s. 82-84.

Oproti názoru o shodnosti trustu a fideikomisu stojí názor, který uvádí, že trust byl a je toliko anglo-americkým institutem.⁴⁶ Předmětný názor se opírá především o skutečnost, že institut vlastnictví (jež je úhelným kamenem ve fideikomisu i trustu) je pojímám jinak v okruhu práva kontinentální Evropy (jednota, autonomie a nedělitelnosti vlastnictví) a okruhu práva anglo-saského (dělené, resp. dvojité vlastnictví). V kontinentální Evropě je totiž vlastnictví chápáno v intencích „vlastnické triády“, tj. právo věc držet (*ius possidenti*), právo věc užívat a požívat její plody a užitky (*ius utendi et fruendi*) a právo s věcí nakládat (*ius disponendi*), přičemž vždy zůstane toliko jeden „hlavní vlastník“ a ostatní osoby oprávněné k věcným právům nejsou považovány za vlastníky, ale mají jen věcná práva k věci cizí. Předmětný názor je rovněž podporován i dalším názorem, který říká, že institut a charakteristika trustu okruhu práva anglo-saského není slučitelný s okruhem práva kontinentální Evropy.⁴⁷

Je však třeba uvést, že názory na odlišnost trustu od fideikomisu zpravidla neměly základy v právní vědě, odchylovaly se od dřívějších poznání významných představitelů především anglické jurisprudence a byly spíše krátkou historickou epizodou v chápání obou institutů, jež se projevily na konci 19. st. n. l. a plně ve 20. st. n. l. Předmětné názory o odlišnosti trustu od fideikomisu byly významně utlumeny vydáním souhrnného vědeckého díla *Itinera Fiduciale*⁴⁸ a dalších vědeckých prací na tuto problematiku navazujících,⁴⁹ jejichž autoři na základě vlastních výzkumů dospěli k závěru, že prokazatelně existuje velmi těsný vztah mezi anglickým trustem a instituty kontinentálního práva, jako je fideikomis, *salman* (správa souboru jmění svěřená Salmannovi, jež je spravuje např. pro vdanou ženu v období jejího manželství nebo pro osoby, které měly zakázáno vlastnit, držet a spravovat majetek, jako jsou např. židé, církevní osoby, cizí státní příslušníci atd.),⁵⁰ nebo *treuhand* (správa souboru jmění svěřená Treuhänderovi,

46 LANGBEIN, John H. *The Contractarian Basis of the Law of Trusts*. Yale Law Journal, Volume 105, 1995., s. 625 – 669.

47 NUSSBAUM, Arthur. *Sociological and Comparative Aspects of the Trust*. Columbia Law Review, vol. 38, 1938., s. 420 – 428. [online]. [cit. 3. 3. 2016.] dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1116498>

48 ED. BY HELMHOLZ, Richard. *Itinera Fiduciae: trust and Treuhand in historical perspective*. Berlin: Duncker, 1998. ISBN 978-342-8096-145.

49 Např. VAN RHEE, Cornelis H. *Trusts, Trust like Concepts and Ius Commune*. European Review of Private Law, č. 3/2000. 2000., s. 453-462.

50 SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář [§ 1400-1474]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2015. xx, 544 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-548-0. s. 320.

jež jej spravuje pro obmyšleného, nebo za určitý účelem),⁵¹ tedy že všechny tyto instituty mají společný a původní základ. Rovněž byly vyvráceny názory o tak závažné odlišnosti chápání vlastnictví v okruhu práva anglo-saského a systému práva kontinentální Evropy, jež by vylučovala spojitost mezi trustem a fideikomisem, jakož i jejich podobnost.⁵² Možnou neslučitelnost děleného vlastnictví v právním systému kontinentální Evropy vyvrací i skutečnost, že dělené vlastnictví upravoval už ABGB u rodinných fideikomisů. Vrchním vlastníkem majetku vloženého do rodinného fideikomisu byla rodina a užitkový vlastníkem byla ta osoba, která dočasně majetek vložený do rodinného fideikomisu držela.⁵³

V odborných právních kruzích se rovněž vyskytuje názor, že v pojetí anglo-saského okruhu práva není pojem vlastnictví ani podstatný a že zde nikdy nebyla potřeba užívání tohoto pojmu. Právníci anglo-saského práva, resp. práva common law totiž užívají místo pojmu vlastnictví pojem titulu a pojem zájmu (*title and interests*), neboť otázka, jež má být zodpovězena, není, jaká osoba disponuje exkluzivním vlastnickým právem k majetku (*right to ownership*), ale jaká osoba disponuje lepším titulem (*title*) k předmětnému majetku. Institut děleného vlastnictví, jak je uveden výše, je tedy institutem užívaným zvláště pro juristy z jiných právních systémů mimo systém common law s cílem pochopit odlišný anglo-saský okruh práva.⁵⁴ Některé názory dále uvádějí, že se institut trustů (tajných, především testamentárních) využíval v novověké kontinentální Evropě pod označením *confidentia*,⁵⁵ popř., že se užíváním trustu toliko ožívají

51 KÜBLER, Friedrich. *Festschrift für Theodor Heinsius zum 65. Geburtstag am 25. September 1991* / hrsg. von Friedrich Kübler. Berlin; New York: de Gruyter, 1991. ISBN 978-3-11-012867-3. s. 79 an., Blíže k pojmu Treuhand ve vědecké práci LÖHNIG, Martin. *Treuhand Interessenwahrnehmung und Interessenkonflikte: trust and Treuhand in historical perspective*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2006. ISBN 978-316-1490-781.

52 Např. WAAL Marius J. *In Search of a Model for the Introduction of the Trust into a Civilian Context*. 12 Stellenbosch Law Review. 2001., s. 66.

53 ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 3, (§§ 531 až 858). Praha: ASPI, 2002. 680 s. Komentáře velkých zákonů československých; [vol.] 1. ISBN 80-85963-60-4., s. 129.

54 SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář [§ 1400-1474]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2015. xx, 544 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-548-0., s. 268.

55 LUPOI, Maurizio. *The Civil Law Trust*. Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999., s. 973.

původní idee právního systému common law i v systému práva kontinentální Evropy.⁵⁶

1.4 Souhrn k institutu svěřenství

Shora uvedený nástin historie institutu svěřenství, ať už ve formě klasického římského fideikomisu, rodinného fideikomisu, fideikomisární substituce, trustu a dalších nemá v rámci zaměření této práce za cíl obsáhnout plnou materii této historickoprávní problematiky. Jeho záměrem je upozornit na základní charakteristiku institutu svěřenství proměnlivou v čase, místě, společenském zřízení, u různých vrstev společnosti a uvést základní prameny odborné literatury, která se historií svěřenství zabývá podrobněji a ve větších historickoprávních souvislostech.

Neméně důležitějším faktem je rovněž zjištění, že původní institut svěřenství, jež byl určen toliko pro vyšší vrstvy společnosti, ostře kontrastuje se současným právní stavem v kontextu zaručených základních práv a svobod reprezentovanými především Listinou základních práv a svobod (lidé jsou si rovni v důstojnosti i v právech)⁵⁷ a četnými mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, kterými je Česká republika vázána.⁵⁸ Na tomto vývoji můžeme vidět obecný vývoj společenského zřízení od diferencované společnosti osob několika stupňů společenského postavení, tedy osob sobě nerovných, po společnost osob sobě rovných (v právech).

Historický úvod do dané problematiky je dále důležitý z hlediska uvědomění, že institut svěřenského fondu, jehož úprava je obsažena v platném občanském zákoníku, není institutem, jež by byl něčím zcela novým, nevyzkoušeným a neznámým, zjevený takříkajíc z ničeho a odnikud, nýbrž, že se jedná o institut v Evropě známý, vyzkoušený a hojně aplikovaný, a to jak v okruhu práva kontinentálního, okruhu práva anglo-saského (trust) a dokonce i v okruhu práva islámského, kde je předmětný institut známý jako *waqf*. Takové uvědomění je důležité především s ohledem na budoucí výklad určitých sporných

⁵⁶ GLENN, Patric H. *The Historical Origins of the Trust*. A. Rabello (ed.). *Aequitas and Equity: Equity in Civil Law and Mixed Jurisdictions*, Jerusalem: Sacher Institute, 1997., s. 776.

⁵⁷ Čl. 1 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v platném znění.

⁵⁸ Např. Evropská úmluva o ochraně lidských práv. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

ustanovení svěřenského fondu v občanském zákoníku, neboť v takovém případě je na místě čerpat inspiraci z bohaté judikatury a výkladů jiných evropských právních řádů, které předmětný institut obsahují.

Závěrem, i s ohledem na předchozí historický výklad, je nutno uvést, že současná úprava svěřenského fondu v občanském zákoníku není vázána žádnými společenskými, majetkovými ani jinými překážkami⁵⁹ a v zásadě dovoluje každé osobě, ať fyzické nebo právnické, aby tento institut pro sebe a svojí potřebu zřídila a využila jej.⁶⁰

⁵⁹ Pokud nepočítáme statut svěřenského fondu ve formě notářského zápisu, který je samozřejmě za poplatek.

⁶⁰ STŘELEČEK, Tomáš. *Svěřenské fondy se zaměřením na zakladatelské právní jednání a jejich správu*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2015., s. 11.

2. ČÁST CIVILNĚPRÁVNÍ

2.1 Svěřenský fond a jeho ukotvení v českém právu (de lege lata)

2.1.1 Úvod k obecné úpravě správy cizího majetku

K novému právnímu ukotvení správy cizího majetku došlo v roce 2012 přijetím zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále zkráceně i „OZ“), který nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Předmětný institut je v OZ upraven v části třetí (absolutní majetková práva), hlavě druhé (věcná práva), dílu šestém (správa cizího majetku), oddílu prvním až čtvrtém, v § 1400 – 1447 OZ.

Dle důvodové zprávy k OZ byla generální úprava správy cizího majetku hospodářsky, sociálně i právně velmi potřebná, neboť absence předmětné úpravy v oblasti českého civilního práva byla citelná a teorie i praxe volaly po nové právní úpravě.⁶¹ Legislativní rada vlády České republiky navíc doporučila, aby se shora uvedený institut doslova „překlopil“ z obdobných pasáží québeckého občanského zákoníku (dále zkráceně i „CCQ“).

Pojem správa není OZ nikde definována, a proto nezbyvá nic jiného než citovat odbornou literaturu: „*Pojem správa... bychom mohli charakterizovat jako povinnost činit v zastoupení beneficianta vše, co je nutné k zachování majetku a hospodaření majetkem, popřípadě jeho rozmnožení v zájmu beneficianta nebo více beneficiantů.*“⁶² Příkaz k určité dispozici s majetkem či zmocnění k určitému právnímu jednání ohledně určitého majetku *ad hoc* není správou cizího majetku, neboť takový příkaz se má posuzovat podle příkazní smlouvy.⁶³

K uvedenému však existuje oponentní názor, podle kterého je zaměňována věcněprávní a obligační povaha správy cizího majetku. Tento názor se opírá o skutečnost, že příkazní smlouva, učiněná i *ad hoc*, kterou se příkazník zavazuje obstarat nějakou záležitost pro příkazce, tj. vlastníka, nebo beneficianta (§ 2430

61 Konsolidované znění důvodové zprávy OZ k § 1400 – 1404, s. 347. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

62 RABAN, Přemysl. In: HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3., s. 258.

63 Tamtéž.

OZ), týkající se jeho majetku nebo jmění, je v zásadě naplněním § 1400 odst. 1 OZ a mělo by se tedy *de iure* jednat o správu cizího majetku v podobě notářské úschovy, svěřenské smlouvy apod.⁶⁴ Nakonec je třeba uvést, že institut správy cizího majetku vykazuje v některých rysech podobné znaky jako institut jednatelství bez příkazu.⁶⁵

Obecná úprava správy cizího majetku však neupravuje žádnou specifickou obligaci, žádné zvláštní věcné právo, a ani neřeší právní důvod vzniku správy. Obecná úprava správy cizího majetku dále ani nezakládá právní titul pro nakládání se spravovaným majetkem, přičemž se v případech, kdy se obecná právní úprava dostane do rozporu s úpravou speciální v dílu šestém, užije se taková úprava před úpravou obecnou.⁶⁶ Předmětná úprava je tedy subsidiárně použitelná v případech správy cizího majetku, kromě správy společného jmění manželů, správy majetku nezletilých dětí a dalších potenciálních správ majetku rodinného práva, přičemž zvláštní norma, ať už vnitrostátní, nebo mezinárodní může stanovit odchylky, jež vyplynou z povahy věci.⁶⁷

V úvodním ustanovení § 1400 OZ je upraveno vymezení správy cizího majetku, tedy že *každý, komu je svěřena správa majetku, který mu nepatří, ve prospěch někoho jiného (dále jen „beneficient“), je správcem cizího majetku, a zároveň se má za to, že správce právně jedná jako zástupce vlastníka*. Postavení „obecného“ správce cizího majetku je zde jiné než postavení svěřenského správce, jak bude uvedeno níže. V dalších obecných ustanoveních správy cizího majetku, tedy až do § 1447 OZ, je upraven zejména vztah správce k majetku, který spravuje, pravidla nakládání s tímto majetkem, práva a povinnosti správce a jeho vztah k dalším osobám, jež jsou rovněž v určitém vztahu ke správě cizího majetku, v neposlední řadě i postup při skončení správy cizího majetku. Správce

64 STŘELEČEK, Tomáš. *Svěřenské fondy se zaměřením na zakladatelské právní jednání a jejich správu*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce, 2015., pozn. pod čarou č. 18.

65 TICHÝ, Luboš. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III, (§ 976-1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. xxviii, 1298 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-369-2., s. 1091.

66 PIHERA, Vlastimil. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474): komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, 1260 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-499-5., s. 1154.

67 Konsolidované znění důvodové zprávy OZ k § 1400 – 1404, s. 347.[online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

cizího majetku má povinnost *péče řádného hospodáře*,⁶⁸ jež je tvořena povinností loajality (*due of loyalty*) a povinností péče (*due of care*).⁶⁹

2.1.2 Úprava a definice svěřenského fondu

Svěřenský fond je OZ upraven v části třetí (absolutní majetková práva), hlavě druhé (věcná práva), dílu šestém (správa cizího majetku), oddílu prvním až čtvrtém, v § 1448–1474 OZ. Úprava svěřenského fondu je jednou z hlavních novinek, jež byla zavedena přijetím OZ. Do českého práva se podobný institut dostal téměř po padesáti letech, tedy od přijetí občanského zákoníku z roku 1964. Od roku 1964 do roku 2012 znalo české právo instituty jako *tichou cesi*, *zajišťovací převod práva*, *depositum* aj., jež jsou vzdáleně podobné institutu svěřenského fondu.

Jako v případě obecné úpravy správy vlastního majetku v OZ je i úprava institutu svěřenského fondu v OZ „překlopena“ z obdobných pasáží CCQ. Důvodová zpráva k OZ ohledně předmětné problematiky uvádí: „*V porovnání s dalšími právními úpravami tohoto institutu (např. ve Skotsku, Louisianě nebo v Jihoafrické republice) se recepce québecké úpravy jeví jako nejvhodnější. Jednak proto, že si právo Québecu zachovalo svůj výrazný charakter kontinentálního práva, jemuž tento institut common law funkčně přizpůsobilo, jednak i z toho důvodu, že tamější občanský zákoník zavedl dosti podrobná pravidla o správě cizího majetku, jejichž recepce se jeví jako funkční právě proto, že se institut trustu zamýšlí zavést do tuzemského práva jako nový. Z téhož důvodu se jeví jako účelná i québecká konstrukce soudních pravomocí dohledu nad trustem i při změně předřazena ustanovením o správě cizího majetku, nýbrž jsou zařazena až za ně, protože tento institut na úpravu správy cizího majetku v mnohém navazuje (správa cizího majetku je svou povahou generální, zatímco svěřenský fond je speciální).*“⁷⁰

Ukotvení institutu svěřenského fondu v OZ bylo odůvodněno tím, že předmětný institut prospěje k naplnění právně-politických cílů a účelů, kterými

68 Viz § 1411 OZ, v platném znění.

69 Blíže k otázce povinnosti péče řádného hospodáře např. BALÝOVÁ, Lucie. *Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace*. Obchodněprávní revue. č. 7-8. Praha: C. H. Beck, 2014., s. 212.

70 Konsolidované znění důvodové zprávy OZ k § 1448 – 1452, s. 352-353. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

je myšleno zejména: usnadnění přechodu majetku mezi jednotlivými generacemi v rámci rodiny, efektivní zabezpečení proti budoucím finančním komplikacím, zabránění přemístování majetku do zemí, ve kterých je využívána flexibilní a efektivní správa majetku pomocí trustu, obohacení českého práva o možnost provádění přeshraničních finančních transakcí, globálních bankovních obchodů, spoluúčasti na islámském bankovníctví, tedy vesměs oblasti, které rozšiřují možnosti individuální vlastnické svobody, popř. poskytují i nové možnosti v rámci finančního investování.⁷¹

Zákonodárce sice překlopil úpravu svěřenského fondu z CCQ, avšak doslova jí „vytrhl“ z jejího koncepčního ukotvení. Již v koncepci práva ABGB (a CCQ s ním postupuje zcela v souladu) byl fideikomis úzce propojen s nadací, navzájem tedy tvořil systematickou i funkční jednotu. U české právní úpravy však taková systematická a funkční jednotu chybí. Další komplikací převzetí dané úpravy, a to především z hlediska jazykového výkladu, je skutečnost, že CCQ ve své francouzské (originální) verzi užívá pro institut svěřenského fondu pojem *fiducie*⁷², zatímco jeho anglický překlad užívá pojem *trust*⁷³. Uvedená „dvojkolejnost“ obsahuje komplikace z hlediska vnímání těchto institutů v okruhu práva kontinentální Evropy na jedné straně a okruhu práva anglo-saském, resp. v právním systému common law,⁷⁴ tak jak je uvedeno v kap. 1.3.

Úvodní a stěžejní ustanovení k svěřenskému fondu, tj. § 1448 OZ definuje pojem svěřenského fondu, jak je fond vytvářen a jaké osoby jsou se svěřenským fondem spjaty. Další ustanovení týkající se svěřenského fondu, tedy až do § 1474

71 KOCÍ, Miloš. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III, (§ 976-1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. xxviii, 1298 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-369-2., s. 1194.

72 Srov. francouzský originál CCQ. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://ccq.lexum.com/ccq/fr#!fragment/art1260/KGhhc2g6KGNodW5rxIVhbsSHb3JUZXh0OmFydDEyNjApLGxlZnRQx11ITm90ZUlKQicnLg7EqGVzUXVlcnnErcSvc2Nyb2xsQ8SIxIo6IW4sc2XEI8SHxLXEt8S5xK7FiM WKcsSHU8SQdELEuVJFTEVWQU5DRSx0YWI6dG9jKSk=>

73 Srov. anglický překlad CCQ. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: http://ccq.lexum.com/ccq/en#!fragment/SECTION_I_NATURE_OF_THE_TRUST_1353042/KGhhc2g6KGNodW5rxIVhbsSHb3JUZXh0OINQ1RJT05fSV9OQVRVUkVfT0ZfVEjEplRSVvNUXzEzNTMwNDIplLgxlZnRQx11ITm90ZUlKQicnLg7FhWVzUXVlcnnFisWMC2Nyb2xsQ8SIxIo6IW4sc2VhesSHxZLFIMW WxYvFpcWnxaloU8SQdELFlsSITEVWQU5DRSx0YWI6dG9jKSk=

74 HAVEL, Bohumil, PIHERA. Vlastimil. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 54.

OZ upravuje zejména typ svěřenského fondu (§ 1449 OZ), označení svěřenského fondu (§ 1450 OZ), vznik svěřenského fondu (§ 1451 OZ), statut svěřenského fondu (§1452 OZ), správu svěřenského fondu (§ 1453-1456 OZ), dohled nad správou svěřenského fondu (§ 1463-1467 OZ), změny svěřenského fondu (§ 1468-1470 OZ) a zánik svěřenského fondu (§ 1471-1474 OZ). Pro účely této práce je stěžejní § 1448 OZ, zejména jeho druhý a třetí odstavec, který upravuje vlastnictví svěřenského fondu. K problematice ostatních ustanovení vztahujících se ke svěřenskému fondu se tato práce bude vracet toliko okrajově a jenom v okamžiku, kdy to bude účelné vzhledem k přesahu zde rozebírané problematiky. Přesné znění § 1448 OZ je následující:

§ 1448

[Vymezení svěřenského fondu]

(1) Svěřenský fond se vytváří vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele tak, že ten svěří správci majetek k určitému účelu smlouvou nebo pořízením pro případ smrti a svěřenský správce se zaváže tento majetek držet a spravovat.

(2) Vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku a svěřenský správce je povinen ujmout se tohoto majetku a jeho správy.

(3) Vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vykonává vlastním jménem na účet fondu svěřenský správce; majetek ve svěřenském fondu však není ani vlastnictvím správce, ani vlastnictvím zakladatele, ani vlastnictvím osoby, které má být ze svěřenského fondu plněno.

2.1.3 Vytvoření svěřenského fondu

Svěřenský fond se vytváří zakladatelským právním jednáním, a to buď *inter vivos* (za života), nebo *mortis causa* (pořízením pro případ smrti). Zákon nikde nezakazuje, aby zakladatel svěřenského fondu byl zároveň svěřenským správcem a zároveň i beneficentem (české právo pracuje s pojmem „obmyšlený“) nebo aby byl zakladatel svěřenského fondu zároveň i svěřenským správcem, aby byl zároveň i obmyšleným (možné toliko u smlouvy *inter vivos* a toliko za podmínky, že spolu se zakladatelem svěřenského fondu či obmyšleným v roli svěřenského správce bude nutně jednat ještě další určený správce).⁷⁵ V případě *mortis causa* je možné svěřenský fond vytvořit dědickou smlouvou, závětí nebo

⁷⁵ Viz § 1454 OZ, v platném znění.

dovětkem.⁷⁶ Zakladatelem svěřenského fondu a obmyšleným může být v souladu s českým právem jakákoliv osoba fyzická disponující svéprávností, osoba právnická, disponující právní osobností, správcem však může být v souladu s předchozí podmínkou jakákoliv fyzická osoba a právnická však toliko v případě, pokud tak explicitně dovolí zákon (§ 1453 OZ). K vytvoření svěřenského fondu je tedy nezbytné, aby byly definovány všechny tři osoby, neboť bez nich nemůže být svěřenský fond vytvořen a poté existovat. V případě, že zakladatel svěřenského fondu neurčí jeho svěřenského správce, nastupuje zde soud na základě principu subsidiarity. Soud rovněž může na návrh oprávněné osoby, v případě chybějícího jednání zakladatele svěřenského fondu, odvolat současného svěřenského správce a jmenovat správce nového. Soud může dále pověřit oprávněnou osobu, aby vedla spor „v zájmu svěřenského fondu“.⁷⁷ Tímto se projevuje subsidiární (v případě chybějícího správce) a ochranná funkce (v případě výměny svěřenského správce nebo určení oprávněné osoby k vedení sporu). K předmětným opatřením bude příslušný soud dle zvláštního zákona, tedy obecný soud svěřenského správce nebo poslední obecný soud zakladatele, a to za účasti zakladatele, správce, obmyšleného a osoby s právem dohledu nad správou svěřenského fondu.⁷⁸ V případě, že zakladatel svěřenského fondu neurčí obmyšleného, určí ho svěřenský správce (§ 1457 OZ).

V zájmu ochrany práv třetích osob může být zakladatelské právní jednání svěřenského fondu soudem prohlášeno, na základě odpůří žaloby ve smyslu § 589 OZ, za relativně neúčinné, přičemž se na místo vhodnější subjektivní lhůty užije toliko lhůta objektivní v délce trvání podle § 590 OZ.⁷⁹

Vytvořením svěřenského fondu je myšlen jeho vznik, jak lze usuzovat z § 1448 odst. 2 OZ („vznikem svěřenského fondu...“) nebo z pojmenování Pododdílu 1, Oddílu 4 („*Pojem svěřenského fondu a jeho vznik*“).

⁷⁶ STŘELEČEK, Tomáš. *Svěřenské fondy se zaměřením na zakladatelské právní jednání a jejich správu*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2015., s 30.

⁷⁷ HAVEL, Bohumil, PIHERA, Vlastimil. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSKÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 64.

⁷⁸ Viz § 94-97 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění.

⁷⁹ KOCÍ, Miloš. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III, (§ 976-1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. xxviii, 1298 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-369-2., s. 1199.

Z hlediska konceptu českého civilního práva předchází fázi vzniku subjektu (právnícké osoby) fáze založení, přičemž tyto fáze jsou vzájemně propojeny. Fáze založení je dovršena vytvořením zakladatelského dokumentu a fáze vzniku je následně dovršena zápisem do veřejného rejstříku.⁸⁰

Při vytváření svěřenského fondu *inter vivos* splyne fáze založení a fáze vzniku dohromady, právním jednáním v podobě uzavření smlouvy mezi zakladatelem a svěřenským správcem, neboť svěřenský fond není dle většinového názoru právníckou osobou a nepodléhá tedy zápisu do veřejného rejstříku, naopak při vytváření svěřenského fondu *mortis causa* bude svěřenský fond vytvořen až vznikem, který nastane okamžikem smrti zakladatele svěřenského fondu (právní událostí), nebo přijetím pověření ke správě svěřenského fondu svěřenským správcem (právním jednáním).

2.1.4 Pojetí svěřenského fondu z hlediska právní osobnosti

Dle převažujícího právního názoru nemá na základě úpravy OZ svěřenský fond právní osobnost, tudíž není a nemůže být právníckou osobou, a to především z důvodu chybějící vůle jeho zakladatele zřídit právníckou osobu (jinak by zřídil např. fundaci.⁸¹ Mezi další relevantní důvody rovněž patří chybějící pojmové znaky, jež charakterizují právníckou osobu, tj. sídlo, delikttní způsobilost, vnitřní organizovanost právnícké osoby aj.⁸²

Jiný názor však oponuje shora uvedenému, když poukazuje na § 20 OZ, který stanoví, že *právnícká osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.*⁸³ Předmětné ustanovení tedy teoreticky dovoluje přiznat právní osobnost určitému „subjektu“, i bez explicitního zákonného sdělení, že se jedná o právníckou osobu, a k přijetí

⁸⁰ Viz zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právníckých a fyzických osob, v platném znění.

⁸¹ HAVEL, Bohumil, RONOVSÁ, Kateřina. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 60.

⁸² HAVEL, Bohumil. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 205.

⁸³ PELIKÁN, Robert. *Právní subjektivita*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 174 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-745-2., pozn. pod čarou č. 60.

možnosti „uznání“ právnické osoby tedy postačí, bude-li ze zákona právní osobnost takového útvaru bez pochybností zřejmá.⁸⁴ Názor o svěřenském fondu jako právnické osobě podporuje i další argument, vtaahující do problematiky daňové právo, ve kterém se svěřenskému fondu přiznává právní osobnost a zároveň se mu přiznává i daňová subjektivita, tedy právnická osoba se pro účely daňového práva finguje, jak bude uvedeno níže.⁸⁵ Pro účely insolvenčního práva a civilního procesního práva se naopak nefinguje právnická osoba, ale předpokládá se, že místo svěřenského fondu bude účastníkem jeho správce.⁸⁶

Převažujícím názorem o chybějící právní osobnosti se tedy svěřenský fond blíží charakteristice původního institutu trustu, jež byl vnímán jako *agregovaný majetek*, který především vystihuje jeho *neveřejnost a utajenost*.⁸⁷ Uvedené dále rozvádí názor o tom, že ačkoliv nemá svěřenský fond právní osobnost a není právnickou osobou, nebrání nic tomu, aby byl vnímán jako *věc hromadná*, a to s *obligačně-právní povahou*,⁸⁸ přičemž argumentuje nedůležitostí v chybějící provázanosti svěřenského fondu a vlastníka.⁸⁹

Oponentní názor k oběma výše uvedeným názorům však uvádí, že svěřenský fond není osobou ani věcí, neboť se jedná toliko o označení *zvláštní struktury práv k vyčleněnému majetku a práv týkajících se jeho správy*.⁹⁰

84 Konsolidované znění důvodové zprávy OZ k § 1400 – 1404, s. 45-46.[online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

85 HAVEL, Bohumil. *The Czech trust as a legal person?*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.

86 HAVEL, Bohumil. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 205.

87 SMITH, Lionel D., ed. *Re-imagining the trust: trusts in civil law*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. vii, 284 s. ISBN 978-1-107-01132-8.

88 HAVEL, Bohumil, PIHERA, Vlastimil. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 59.

89 ZVÁNOVEC, Vít. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 136.

90 PIHERA, Vlastimil. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva* (§ 976-1474): komentář. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, 1260 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-499-5., s. 1192.

Svěřenský fond lze, na rozdíl od všech výše uvedených názorů, vnímat rovněž jako právní hybrid, který není ani nadací, ani trustem.⁹¹

2.1.5 Oddělené a nezávislé vlastnictví svěřenského fondu

Zákonodárce zvolil v úpravě svěřenského fondu tzv. *Lepaulleovo přístup*⁹², tj. zavedl tzv. „*vlastnictví bez pána*“, neboli věc ničí (*res nullius*).

Problematiku věci ničí upravuje OZ v § 1045, podle kterého si „*každý může přivlastnit věc, která nikomu nepatří, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci*“. V široké odborné veřejnosti se střetávají názory, zda si je tedy možné přivlastnit i majetek svěřenského fondu, neboť jeho vyloučení z přivlastnění není zákonem výslovně zakázáno. Příznivci názoru o možnosti přivlastnění majetku svěřenského fondu argumentují hlavně skutečností, že práva vykonávaná svěřenským správcem v souvislosti s majetkem svěřenského fondu tak, jak jsou v této práci popsána níže, nepožívají ústavněprávní ochrany vlastnického práva,⁹³ neboť pokud věc nemá vlastníka, jedná se o věc ničí a vlastnické právo dle jazykového výkladu nelze účinně vykonávat. Zároveň by se tím narušila i zavedená a ustálená praxe Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva, které poskytují ochranu toliko tzv. *konstituovanému vlastnickému právu* a ne právu „jako vlastnickému“, resp. *quasi-vlastnickému*.⁹⁴ Příznivci oponentního názoru argumentují teleologickým výkladem úpravy svěřenského fondu, tj. kdyby chtěl zakladatel svěřenského fondu věc opustit, nebude přeci vyčleňovat a následně svěřovat majetek do rukou svěřenského správce, přičemž jeho práva a povinnosti, jakož práva a povinnosti ostatních osob v souvislosti se svěřenským fondem, jsou zákonem dostatečně a konkrétně upravena.⁹⁵ Dle tohoto názoru nejsou věci vložené do svěřenského fondu věcmi, které „nikomu nepatří“ ve smyslu § 1045 OZ, neboť správce vykonává ve vztahu k těmto věcem též práva držitele, tedy na takové věci je třeba

91 HOUFEK, Ivan. *Trusty v rekodifikaci soukromého práva*: Bulletin advokacie, 2013, č. 6, roč. 23, ISSN 1210-6348., s. 70. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/trusty-v-rekodifikaci-soukromeho-prava>

92 LEPAULLE, Pierre. *Traité théorique et pratique des trusts: en droit interne, en droit fiscal et en droit international*. Paris: Rousseau, 1932. vii, 463 s.

93 Viz čl. 11 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.

94 HOUFEK, Ivan. *Trusty v rekodifikaci soukromého práva*: Bulletin advokacie, 2013, č. 6, roč. 23, ISSN 1210-6348., s. 70. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/trusty-v-rekodifikaci-soukromeho-prava>

95 Tamtéž.

nahlížet jako na věci držené ve prospěch svěřenského fondu, tj. jako by je správce držel „pro sebe“ (§ 987 OZ), přičemž v předmětném případě může dojít k vydržení ve prospěch svěřenského fondu (§ 1089 OZ).⁹⁶ Uvedené podporuje i názor, že se majetek vložený do existujícího svěřenského fondu považuje za projev vlastnické svobody osoby, která takový majetek do svěřenského fondu vložila, neboť takové nakládání s majetkem je činěno s určitým záměrem, resp. za nějakým účelem.⁹⁷ Druhý uvedený názor však nevyklučuje vznik domněnky opuštění majetku tvořícího svěřenský fond, založené pasivitou zakladatele svěřenského fondu a zároveň i jeho správce a obmyšleného, a to v průběhu jeho existence.⁹⁸

Koncept vlastnictví, tak jak jej definuje § 495 OZ, zde ustoupil před funkcionálním řešením. Vyčleněný majetek, tak jej chápe § 495 OZ, tedy souhrn všeho, co osobě patří, mohou ve svěřenském fondu tvořit věci movité, nemovité, hmotné i nehmotné, tedy aktivní složky jmění jeho zakladatele, např. pohledávky zakladatele svěřenského fondu. Majetek svěřenského fondu může tvořit i právo zřízené ve prospěch svěřenského fondu, např. možnost emitování cenných papírů ve prospěch svěřenského fondu nebo zřízení zajištění.⁹⁹ Není však vyloučeno, aby na svěřenský fond v důsledku vyčlenění majetku přešly i závazky. V praxi se bude jednat zejména o případy podle § 1107 OZ, a to v případech vyčlenění obchodního závodu¹⁰⁰, jež je souborem jmění, přičemž jmění definuje § 495 OZ jako souhrn majetku a dluhů.

Ustanovení § 1448 odst. 3 OZ upravuje vztah mezi majetkem vloženého do svěřenského fondu a svěřenským fondem samotným. Svěřenský fond je tedy toliko „pasivním“ objektem, nikoliv „aktivním“ subjektem právních vztahů.

⁹⁶ PIHERA, Vlastimil. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474): komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, 1260 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-499-5., s. 1193.

⁹⁷ KOCÍ, Miloš. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III, (§ 976-1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. xxviii, 1298 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-369-2., s. 1199.

⁹⁸ HOUFEK, Ivan. *Trusty v rekodifikaci soukromého práva*: Bulletin advokacie, 2013, č. 6, roč. 23, ISSN 1210-6348., s. 70. [online]. [cit. 3.3.2016]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/trusty-v-rekodifikaci-soukromeho-prava>

⁹⁹ PIHERA, Vlastimil. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474): komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, 1260 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-499-5., s. 1189.

¹⁰⁰ Viz § 502 OZ, v platném znění.

Majetek svěřenského fondu nabývá zásadně svěřenský správce a nikoliv svěřenský fond samotný.¹⁰¹

Autonomní charakter majetku, tzv. „oddělené a nezávislé jmění“ (*patrimony by appropriation, patrimoine d'affectation*), jež je uloženo ve svěřenském fondu vylučuje jakékoliv věcné právo jakékoliv osoby, neboť by se jednalo o neslučitelnost takového práva s autonomním charakterem. Vztahy, kterými jsou provázány jednotlivé subjekty v rámci svěřenského fondu, nejsou ani smluvními závazky, ale jsou vztahy *sui generis*.¹⁰²

2.1.6 Problematika majetku vloženého do svěřenského fondu, v kontextu vlastnických práv

Svěřenský správce je zásadní a klíčová osoba mezi ostatními osobami, které mají vztah ke svěřenskému fondu. Majetek ve svěřenském fondu spravuje svěřenský správce, přičemž podmínky, jež musí tento správce splnit, jsou v této práci uvedeny v kap. 2.1, podkap. 2.1.3. Správu majetku svěřenského fondu lze charakterizovat jako povinnost s autonomními a rozhodujícími vlastnostmi, které vylučují možnost obmyšleného nebo jiné oprávněné osoby jakýmkoliv způsobem řídit nebo instruovat svěřenského správce ohledně nakládání s vloženým majetkem.¹⁰³

Svěřenský správce tedy není úplný vlastník věci, nemá postavení vlastníka, ale přesto se tak na něj především k právům třetích osob nahlíží, a to zejména v případě zápisu svěřenského správce ve veřejném seznamu jako „svěřenského správce“ (princip materiální publicity).¹⁰⁴ Úprava svěřenského fondu tedy neužívá tradiční úpravu, ve které zakladatel svěřenského fondu své vlastnictví převedl na svěřenského správce, přičemž se správce poté stal vrchním (*kviritním*) vlastníkem a obmyšlený vlastníkem užitečným (*bonitárním*).¹⁰⁵

101 ZVÁNOVEC, Vít. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 136.

102 PIHERA, Vlastimil. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474): komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, 1260 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-499-5., s. 1193.

103 Tamtéž.

104 Viz § 890 OZ, v platném znění.

105 ZVÁNOVEC, Vít. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky

Svěřenský správce, jež není zástupcem vlastníka jako v případě správy cizího majetku, ale je originálním nositelem vlastnických práv z titulu svěřenského správce, je oprávněn činit s majetkem svěřenského fondu a na účet svěřenského fondu vše nutné a pro tento majetek prospěšné, a to dle vlastního uvážení a v souladu s péčí řádného hospodáře. Povinnost péče řádného hospodáře obsahuje tři prvky, *povinnost loajality*, *povinnost disponovat potřebnými znalostmi* a *povinnost postupovat s náležitou pečlivostí*.¹⁰⁶ Jednání svěřenského správce naráží na své limity zejména v oblasti, která se týká bezúplatného převodu majetku svěřenského fondu na cizí subjekty nebo znehodnocování takového majetku. V uvedeném případě může soud, na návrh oprávněné osoby, určitá jednání svěřenskému správci zakázat, nebo takové jednání prohlásit za neplatné.¹⁰⁷ Oprávněné osoby se mohou u soudu rovněž domáhat vydání předběžného opatření, tedy aby soud uložil svěřenskému správci určitou povinnost v případě, že jsou bezprostředně ohrožena práva oprávněných osob, majetek uložený ve svěřenském fondu nebo svěřenský fond samotný.¹⁰⁸ V případě převodu majetku svěřenského fondu v rozporu se zájmy oprávněných osob se však zkoumá dobrá víra třetích osob, které takový majetek nabyly. Svěřenský správce vystupuje při nakládání s tímto majetkem svým jménem a je účastníkem všech právních jednání a řízení vztahujících se k svěřenskému fondu.

Povinnost svěřenského správce spravovat fyzicky majetek svěřenského fondu odděleně od jiného majetku (vlastního majetku správce nebo jiného spravovaného majetku) tak, aby mohl být tento majetek jednoznačně a bezchybně označen, nevyplývá z žádného právního předpisu, pro řádné a poctivé fungování svěřenského fondu však lze uvedené jenom doporučit, především s ohledem na institut péče řádného hospodáře.

Svěřenský správce je povinen podat oprávněným osobám, zpravidla vykonávajícím dohled, požadované informace o svěřenském fondu. Úprava svěřenského fondu v OZ však blíže neupravuje rozsah a konkrétnost podávaných

Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 136.

¹⁰⁶ BEJČEK, Josef. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1993-. č. 12/2014, ISSN 1210-6410., s. 613.

¹⁰⁷ HORN, Kryštof. *Trust podle common law a institut svěřenského fondu v novém občanském zákoníku*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2013., s. 27.

¹⁰⁸ TICHÝ, Luboš. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III, (§ 976-1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. xxviii, 1298 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-369-2., s. 1256.

informací, přičemž v daném případě lze uvažovat o použití analogie k informační povinnosti společníka s ručením omezeným.¹⁰⁹ Poskytované informace se budou týkat zejména informací o rozsahu a základní struktuře majetku svěřenského fondu a o smlouvách, které mají nezanedbatelný vliv na tento majetek.¹¹⁰

2.2 Uznávání zahraničního svěřenského fondu, trustu a obdobného institutu v českém právu

Haagská úmluva o právu rozhodném pro trust a jeho uznání¹¹¹, upravuje oblast svěřenského fondu, trustu a obdobného institutu (dále zkráceně i „zahraniční svěřenský fond“) s kolizním prvkem. Účelem Haagské úmluvy je harmonizace základních kritérií a charakteristik předmětných institutů pro zjištění práva rozhodného a jejich následné uznávání, dále užití zahraničního svěřenského fondu i právních řádech, které takové instituty nemají upraveny a neužívají je.¹¹² Haagská úmluva působí *erga omnes*.¹¹³

Princip *erga omnes* má, na rozdíl od principu *reciprocity*, závaznost pro všechny smluvní státy a pro všechny úpravy zahraničního svěřenského fondu, které mají tyto smluvní státy upraveny ve svých právních řádech, tedy zjednodušeně řečeno, jakýkoliv smluvní stát musí uznat jakýkoliv zahraniční svěřenský fond jiného smluvního státu.¹¹⁴

Haagská úmluva o právu rozhodném pro trust a jeho uznání ve svém čl. 2 definuje trust „jako právní vztah, vytvořený mezi živými nebo pro případ smrti, osobou, zakladatelem, kdy je majetek přesunut pod kontrolu správce, ve prospěch beneficianta nebo pro specifický účel“, přičemž dále stanoví, že „pro účely širší aplikace nechává prostor trustům, ve kterých má vyhrazena určitá práva jeho

109 JOSKOVÁ, Lucie. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 183.

110 Usnesení NS ČR sp. zn. 29 Cdo 3704/2009, pro společnost s ručením omezeným.

111 V České republice však nebyla Úmluva dosud ratifikována.

112 PRAČKOVÁ, Naďa. *Mezinárodní právo soukromé ve srovnávacím pohledu (srovnání vybraného úseku v českém právu a právu zvoleného státu)*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2014., s. 20.

113 VON OVERBECK, Alfred E. *Explanatory Report on the 1985 Hague Trusts Convention*. 1985. 375 s., s. 15. [online]. [cit. 3.3.2016]. dostupné z: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2949>

114 Omezení principu *erga omnes* obsahuje kapitola III Haagské úmluvy, která stanoví, že uznávání trustů může smluvní stát omezit na princip *reciprocity*, a uznávat jen trusty *inter partes*, tedy mezi smluvními státy.

zakladatel či beneficiant, a taková práva nejsou nutně překážkou existence trustu podle Úmluvy.“

Jak již bylo uvedeno, Haagská úmluva o právu rozhodném pro trust a jeho uznání nebyla dosud v České republice ratifikována, Česká republika není smluvní stranou a nemusí se předmětnou smluvní úpravou řídit. Důvod, proč je tedy Úmluva v této práci zmiňována, spočívá v její částečné transpozici do českého práva prostřednictvím zák. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále zkráceně i „ZMPS“), který byl přijat v souvislosti s přijetím OZ. Jedním ze stěžejních ustanovení je § 73 ZMPS, jež pro zahraniční svěřenský fond stanoví, že na území České republiky je uznáván tento institut, ačkoliv byl vytvořen v zahraničí, nebo byl vytvořen na území České republiky, avšak řídí se zahraničním právem, pakliže vykazuje základní znaky, které jsou pro něj českým právem požadované.¹¹⁵ Přesné znění úpravy § 73 ZMPS je následující:

§ 73

(1) Svěřenský fond nebo obdobné zařízení (dále jen „fond“) se řídí právem určeným zakladatelem, pokud určené právo fond upravuje nebo jinak lze ustanovení tohoto práva pro něj použít.

(2) Není-li určeno právo podle odstavce 1 nebo nelze-li je použít, řídí se fond právem státu, s nímž nejúžeji souvisí. Při určení tohoto práva je třeba přihlídnout zejména k

a. místu, z něhož je fond spravován,

b. místu, v němž je převážně umístěn majetek jej vytvářející,

c. místu sídla nebo obvyklého pobytu svěřenského správce,

d. účelům sledovaným vytvořením fondu a místům, kde těchto účelů má být dosaženo.

(3) Je-li možné určitý prvek fondu oddělit od ostatních, může být rozhodné právo určeno pro něj samostatně.

(4) Fond zřízený v zahraničí se uznává i v oblasti českého práva, vykazuje-li základní znaky požadované pro něj českým právem.

V českém právu není nijak upraven způsob, jakým zakladatel určí právo, podle něhož se bude svěřenský fond řídit. Zakladatel tedy může určit právo výslovně nebo i konkludentně ve smyslu § 546 OZ, tedy jiným způsobem, který

¹¹⁵ PRAČKOVÁ, Nad'a. *Mezinárodní právo soukromé ve srovnávacím pohledu (srovnání vybraného úseku v českém právu a právu zvoleného státu)*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2014., s. 34.

nevzbuzuje pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit. ZMPS nepřevzal ustanovení čl. 6 Haagské úmluvy o právu rozhodném pro trust a jeho uznání o tom, že volba práva musí být výslovná, přičemž může být učiněna i mlčky. V případě, že zakladatelský dokument zahraničního svěřenského fondu bude ve formě smlouvy, mohla by být volba práva posuzována podle § 87 odst. 1 ZMPS, který explicitně dovoluje volbu práva konkludentně, pokud zvolené právo vyplývá z okolností případu nebo z jednotlivých ustanovení smlouvy.¹¹⁶

Způsob volby práva tedy bude záležet na zakladateli a na typu zakládaného zahraničního svěřenského fondu.¹¹⁷

Pro účely českého daňového práva je v zák. č. 586/1992 Sb., dani z příjmu fyzických a právnických osob (dále zkráceně i „ZDP“) zaveden pojem daňového rezidenta. Podle § 17 odst. 3 je: *„poplatník daňovým rezidentem České republiky, pokud má na území České republiky své sídlo nebo místo svého vedení, kterým se rozumí adresa místa, ze kterého je poplatník řízen (dále jen „sídlo“). Daňový rezident České republiky má daňovou povinnost, která se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdroje na území České republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí. Pokud je poplatník, který není právnickou osobou, založen nebo zřízen podle právních předpisů České republiky, má se za to, že má na území České republiky sídlo.“*

Svěřenský fond však podle úpravy OZ nemá sídlo, a proto je pro určení daňového rezidencí směrodatné toliko místo jeho vedení. Zde vyvstává další komplikace, neboť nikde není určeno, co se míní místem vedení svěřenského fondu. Lze se toliko domnívat, že místem vedení svěřenského fondu bude takové místo, kde budou vykonávány zásadní rozhodnutí svěřenského fondu, resp. kde bude svěřenský správce vykonávat svým jménem zásadní rozhodnutí na účet svěřenského fondu (§1419 OZ). Otázkou je, jak se bude takové místo zjišťovat, především ke komplikované právní úpravě svěřenského fondu.

¹¹⁶ DOBIÁŠ, Petr. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*: podle právního stavu k 1. lednu 2014. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 528 s. Komentátor. ISBN 978-808-7576-946., s. 279.

¹¹⁷ SVOBODA, Jiří. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 745 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2., s. 381.

Právní úprava zahraničního svěřenského fondu umožňuje i jeho tzv. „štěpení“ (*dépeçage*). Štěpení je určení rozdílného rozhodného práva pro různé prvky institutu zahraničního svěřenského fondu, který je způsobilý vystupovat samostatně od ostatních prvků tohoto institutu. Např. správa zahraničního svěřenského fondu by se mohla řídit zahraničním právem, zatímco z hlediska daňového práva by se svěřenský fond řídil českým právem.¹¹⁸

V kontextu zde nastíněné úpravy mezinárodního práva soukromého vyvstává otázka, jaký zahraniční svěřenský fond uzná české právo jako institut s mezinárodním prvkem. Objevuje se názor, že takový mezinárodní prvek může být uznán již v okamžiku volby zahraničního práva před volbou práva českého.¹¹⁹

Jiní názor však uvádí, že i v případě zahraničního svěřenského fondu vytvořeného jinou formou, než formou veřejné listiny (zahraniční právní řády nevyžadují v některých případech ani písemnou formu zakládajícího dokumentu), bude tento institut možno uznat českým právem a postavit ho na roveň českému svěřenskému fondu (svěřenskému fondu vytvořeného dle OZ) toliko v případě, bude-li splňoval ostatní požadavky kladené na český svěřenský fond (znaky *typické a podstatné* pro svěřenský fond s nimiž se neslučuje např. jednostranné vytvoření fondu zakladatelem *inter vivos*, nebo přímo ze zákona či soudním rozhodnutím nebo fakticky, bez právního jednání). Tento názor se opírá o skutečnost, že podřazením formy statutu svěřenského fondu (veřejná listina) mezi „základní znaky“ požadované pro fond českým právem, by nebylo z hlediska českého práva možné uznat jakýkoliv zahraniční svěřenský fond.¹²⁰

Naposled uvedené je doplněno názorem, že zahraniční svěřenský fond bude možné českým právem uznat i v případě, ve kterém nebude tento fond schopen předložit příslušnému orgánu daňové správy České republiky některou

118 SVOBODA, Jiří. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 745 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2., s. 381.

119 HAVEL, Bohumil, PIHERA, Vlastimil. In: TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0., s. 56-57.

120 SVOBODA, Jiří. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 745 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2., s. 384.

z formálních věcí, jako je zahraniční daňové identifikační číslo aj., přestože bude jinak splňovat podmínky českého daňového práva, přičemž se v tomto názoru odkazují na principy Evropské unie a četná rozhodnutí Soudního dvora EU, která jasně proklamují, že: „pokud v právu jednoho státu neexistuje druh společnosti se stejnou právní formou, jakou má společnost založená podle práva jiného státu, srovnatelnost těchto institutů by se měla posuzovat podle způsobu jejich fungování, nikoliv dle jejich právní formy či daňového statutu ve státě založení (viz např. rozsudky C-338/11 Santander, C-303/07 Aberdeen Evropského soudního dvora).“¹²¹

Uvedený názor dále naznačuje postup, jakým se bude pro účely českého práva uznávat zahraniční svěřenský fond. Východisko nachází ve způsobu uznávání cizích rozhodnutí v majetkových věcech, přičemž příslušný český orgán veřejné moci, např. příslušný katastrální úřad při zápisu svěřenského správce do katastru nemovitostí jako vlastníka nemovitého majetku vloženého do svěřenského fondu, bude muset posoudit, zda zahraniční svěřenský fond vykazuje „základní znaky požadované pro něj českým právem“, a pokud dospěje ke kladnému závěru, uzná tento fond a bude s ním jednat jako s českým svěřenským fondem.¹²²

121 FOLWARCZNY, Zenon. *Výklad pojmu svěřenský fond ve vztahu k zahraničním srovnatelným jednotkám*. Zápis z jednání Koordinačního výboru Komory daňových poradců ČR ze dne 26.2.2014. [online]. [cit. 3.3.2016] dostupné z: <http://www.ucetni-portal.cz/vyklad-pojmu-sverensky-fond-ve-vztahu-k-zahranicnim-srovnatelnym-jednotkam-519-v.html>

122 SVOBODA, Jiří. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 745 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2., s. 384.

3. ČÁST TRESTNĚPRÁVNÍ

3.1 Svěřenský fond a problematika s ním spojená v kontextu trestního práva (de lege lata)

3.1.1 Úvod do problematiky

Svěřenský fond je výrazný institut zavedený novou úpravou OZ, jež svojí problematikou podstatně převyšuje okruh civilního práva, neboť významně zasahuje i do okruhu práva trestního. Rozdílné názory na výklad a aplikaci předmětné úpravy nerozdělují toliko odbornou právní veřejnost zabývající se civilním právem, ale způsobují rovněž značné komplikace orgánům činným v trestním řízení při aplikaci trestního práva, a to jak jeho hmotné části (trestního zákoníku, dále zkráceně i „TZ“), tak i procesní části, (trestního řádu, dále zkráceně i „TŘ“). V kontextu úpravy svěřenského fondu nemůžeme pominout i jeho velký potenciál pro páchání různorodé, avšak převážně majetkové a hospodářské trestné činnosti. Kde se v této části bude hovořit o svěřenském fondu, má se tím na mysli i trust a obdobné instituty, neboť jak je uvedeno v kap. 2.2, je možné takové instituty za určitých, již popsaných podmínek, z hlediska českého práva uznat.

Složitý systém problematiky vlastnického práva k majetku vloženého do svěřenského fondu, již popsané v kap. 2.1, podkap. 2.1.5, poskytuje rozsáhlé možnosti k různým majetkovým a finančním machinacím či k zastírání původu majetku získaného trestným činem.¹²³

3.1.2 Anonymita svěřenského fondu, majetku svěřenského fondu a osob spjatých se svěřenským fondem

Institut svěřenského fondu dle OZ vzniká a existuje v dosti neformální podobě charakterizované i značnou netransparentností, neboť svěřenský fond samotný nemusí být v současné době evidován v žádném seznamu či rejstříku, ať již veřejném, nebo neveřejném. Absence povinnosti zapsat svěřenský fond

¹²³ PŮRY, František. *Některé zásadní souvislosti nové úpravy soukromého práva s postihem hospodářské a majetkové kriminality*: Bulletin advokacie, 2015, č. 9, roč. 25, ISSN 1210-6348., s. 25. [online]. [cit. 3.3.2016]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nekte-re-zasadni-souvislo>

do seznamu či rejstříku s sebou nese i další výhodu v podobě osvobození od poplatků za zápis do takových evidencí. Při vytváření svěřenského fondu není rovněž stanovena hranice minimální výše „vkladu“ do takového svěřenského fondu. Existence svěřenského fondu je zjistitelná toliko u konkrétního notáře, neboť statut svěřenského fondu musí mít podle § 1452 odst. 3 OZ formu veřejné listiny. Výše uvedené však platí toliko pro český svěřenský fond, neboť zahraniční svěřenský fond existující na území České republiky v souladu s podmínkami uvedenými v kap. 2.2, není, a ani do budoucna nebude možné žádným způsobem identifikovat a evidovat, čímž se jeho netransparentnost ještě násobí.

České právo dovoluje prostřednictvím českého svěřenského fondu anonymizaci vlastnické struktury akciové společnosti, navzdory tomu, že zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále zkráceně i „ZOK“), zavedl § 263 odst. 2 povinnost, že: *„akcie ve formě cenného papíru na doručitele se označují jako akcie na majitele. Společnost může vydat akcie na majitele pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír; to platí obdobně též pro změnu formy nebo podoby akcií. Na dosavadní akcie existující jako listinné akcie na majitele dopadla úprava zák. č. 134/2013 Sb., zákon o transparentnosti, který stanovil v § 2 odst. 1 povinnost změny u listinných akcií na majitele, které nejsou imobilizovány, na listinné akcie na jméno, zároveň společně s povinností provést k tomuto dni odpovídající změny stanov společnosti. Uvedená právní úprava vychází z požadavku na zrušení tzv. *anonymních akcií*, přičemž úschova cenných papírů je upravena v § 2409 a násl. OZ: „*schovatel vede evidenci o cenném papíru uloženém do úschovy, jejímž obsahem je též identifikace uschovatele a místo uložení cenného papíru*“.*

Svěřenský fond však tuto úpravu, jež měla za cíl boj proti korupci (úplatkářství), hospodářským a majetkovým trestným činům, zcela účinně obchází, neboť akcie na majitele může (pravděpodobně i bude) vlastnit svěřenský správce vykonávající vlastnická práva, přičemž tento správce je bude moci držet i pro třetí osobu (obmyšleného). Vzhledem k skutečnosti, že současné době neexistuje již zmiňovaná evidence svěřenských fondů, není zjistitelné, kdo je případným obmyšleným ze svěřenského fondu, tedy pro koho a za jakým účelem jsou akcie skutečně drženy, jaký je skutečný majetek vložený do svěřenského fondu, odkud tento majetek pochází, kdo je zakladatelem svěřenského fondu, jaké

je sídlo svěřenského fondu atd. Svěřenský správce má navíc právo jako „vlastník“ uschovaného cenného papíru požadovat, aby mu byl cenný papír vydán, za podmínek stanovených v emisních podmínkách cenného papíru. Svěřenský správce může být tedy tzv. „*bílým koněm*“, tj. osobou, která je nastrčená k páčání trestné činnosti, aby zakryla skutečného pachatele nebo osobou, která má z této činnosti prospěch, přičemž takto nastrčená osoba pak v předmětném případě figuruje jako pachatel i poškozený¹²⁴, přičemž ani orgány činné v trestním řízení nedisponují, jak bude rozebráno níže, účinnými nástroji, jimiž by mohly skutečného příjemce (obmyšleného) dohledat.¹²⁵

Proti anonymitě majetku a osob, spjatých se svěřenským fondem, byl přijat zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále zkráceně i „AMLZ“), jež byl do českého práva zakotven za účelem transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES¹²⁶, o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Předmětná směrnice v čl. 1 odst. 2 definuje pojem tzv. „praní peněz“ následovně:

Pro účely této směrnice se za praní peněz považuje následující jednání, pokud je páčáno úmyslně:

a) přeměna nebo převod majetku při vědomí, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti, za účelem zatajení nebo zakrytí nezákonného původu majetku nebo za účelem pomoci jakékoliv osobě, která se účastní páčání takové činnosti, aby se vyhnula právním následkům svého jednání;

b) zatajení nebo zakrytí skutečné povahy, zdroje, umístění, nakládání, pohybu, práv k majetku nebo jeho vlastnictví při vědomí, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti;

c) nabytí, držení nebo užívání majetku při vědomí, v době jeho obdržení, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti;

¹²⁴ RYDLOVÁ, Monika. *Alternativy a motivace k životu „bílého koně“*. Brno: FSS MU Brno. Bakalářská práce. 2012., s. 15.

¹²⁵ KONIECZNY, Janus. *Hrozba jménem svěřenský fond*. Nadační fond proti korupci, 2013. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.nfpk.cz/glosy/janusz-konieczny/2463>

¹²⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady /ES2005/60. (zrušena). [online]. [cit. 3. 3. 2016] dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:02005L0060-20110104&from=CS>

d) *účast na spáchání, spolčení ke spáchání, pokus o spáchání, napomáhání, usnadňování a návod ke spáchání jakéhokoliv jednání uvedeného v předchozích písmenech.*

Praní špinavých peněz se přitom vyznačuje zpravidla čtyřmi společnými rysy a třemi vývojovými fázemi celého procesu. První rys spočívá v nutnosti utajení pravého vlastnictví finančních prostředků, druhým rysem je změna podoby finančních prostředků, třetím rysem je vytvoření opatření proti možnému vypátrání operace, jejímž prostřednictvím došlo k vyprání peněz, čtvrtým rysem je povinný výdaj, který je vyčleněný za účelem vyprání peněz. Proces praní špinavých peněz prochází, jak již bylo řečeno, třemi na sebe navazujícími vývojovými fázemi, které se pro zjednodušení označují jak *namáčení* (shromáždění a rozmístění finančních prostředků), *namydlení* (zastření nelegálního původu finančních prostředků) a *ždímaní* (finanční prostředky se po absolvování předchozích fází vrací v podobě nezávadného příjmu k původní osobě, která je v častých případech následně daní a tím dojde k úplnému zlegalizování předmětných prostředků).¹²⁷

AMLZ v sobě obsahuje i doporučení mezinárodních orgánů FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) a Výboru PC-R-EV (Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz) Rady Evropy. Zákon rovněž svojí úpravou reaguje na závazky vyplývající pro Českou republiku z mezinárodních smluv o potírání praní špinavých peněz a potírání terorismu, jež byly Českou republikou uzavřeny např. na úrovni OSN.¹²⁸

AMLZ je prováděn vyhláškou ČNB č. 281/2008 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a o plnění oznamovací povinnosti. AMLZ dále úzce souvisí se zák. č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006, o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků, s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005, o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící, či

¹²⁷ LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. Vyd. 1. Praha: Radix, 1997. 220 s. ISBN 80-86031-09-8., s. 7-17.

¹²⁸ REZKOVÁ, Marie. *Zákon proti praní špinavých peněz a proti financování terorismu (zákon č. 253/2008 Sb.): komentář s příklady a předpisy související: manuál pro podnikatele, zahraniční osoby, nepodnikatelské subjekty: podle stavu k 1.9.2008*. 2. vyd. Praha: Linde, 2008. 248 s. ISBN 978-80-7201-733-1., s. 9-10.

s nařízením vlády č. 210/2008 Sb., k provedení zvláštních opatření k boji proti terorismu.

AMLZ upravuje v § 2 povinné osoby z hlediska účelu předmětného zákona, přičemž v odst. 1 písm. i) je mezi povinnými osobami jmenován i „svěřenecký vztah nebo jiný obdobný smluvní vztah podle cizího právního řádu.“

Svěřenský správce musí jako povinná osoba shromažďovat a uchovávat informace o zakladateli svěřenského fondu a obmyšleném (o totožnosti konkrétních osob), dále o způsobu, jakým byl majetek vložený do svěřenského fondu nabyt. Předmětné informace je svěřenský správce povinen poskytnout na základě žádosti Finančnímu analytickému útvaru Ministerstva financí ČR¹²⁹ nebo České národní bance. Svěřenský správce je dále povinen oznamovat veškeré podezřelé obchody, které upravuje § 6 AMLZ.

AMLZ dále v § 4 odst. 4 písm. c) upravuje, že majitelem pro účely předmětného zákona je: ... „v případě svěřeneckého vztahu nebo jiného obdobného vztahu podle cizího právního řádu fyzická osoba, která disponuje více než 25 % jejich hlasovacích práv nebo majetku, nebo která má být příjemcem alespoň 25 % z rozdělovaných prostředků, nebo v jejímž zájmu byly založeny nebo v jejímž zájmu působí, nebylo-li rozhodnuto, kdo bude příjemcem jejich výnosů.“

Aktuální právní úprava AMLZ však dostatečně nezohledňuje ostatní případy možného zneužití svěřenského fondu pro praní špinavých peněz, neboť neukládá svěřenskému dostatečné povinnosti ohledně shromažďování, uchování a poskytování informací o majetku vloženého do svěřenského fondu, a osobách, jež jsou se svěřenským fondem spjaty, příslušným orgánům veřejné moci.

Na úrovni Evropské unie bylo, i vzhledem k nedostatečnosti úpravy institutu svěřenského fondu v rámci více členských států Evropská unie, co se týče jeho možného zneužití pro praní špinavých peněz, přistoupeno k vytvoření směrnice Evropského parlamentu a Rady (Evropské unie) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady

129 Blíže k Finančnímu analytickému útvaru Ministerstva financí ČR [online]. [cit. 3.3. 2016]. dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky>

č. 648/2012, a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES¹³⁰, a k vydání nařízení Evropského parlamentu a Rady (Evropské unie) 2015/847, ze dne 20. května 2015, o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a o zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006¹³¹. Výše uvedené sekundární právní předpisy Evropské unie byly publikovány 5. června 2015 v Úředním věstníku Evropské unie pod číslem L141.

Předmětná směrnice zpřísňuje definici skutečného vlastníka – zatímco v případě třetí směrnice se pro splnění kritéria ovládnutí považoval za dostatečný podíl 25 % plus jedna akcie v případě fyzických osob, čtvrtá směrnice toto již považuje toliko za indikátor.¹³²

Kapitola III, předmětné směrnice obsahuje v čl. 31 nová ustanovení o informacích o skutečném vlastnictví. Členské státy mají povinnost transponovat do vnitrostátních právních předpisů povinnost svěřenského správce mít adekvátní, přesné a aktuální informace o skutečném vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu. Tyto informace musí obsahovat údaje o totožnosti zakladatele, svěřenského správce či svěřenských správců, osoby vykonávající dohled nad správou fondu, existuje-li taková osoba, obmyšlených nebo kategorie obmyšlených a kterékoliv další fyzické osoby, která fakticky řídí svěřenský fond. Svěřenský správce je povinen předmětné informace včas předat na základě žádosti příslušným orgánům. Směrnice dále ukládá členským státům povinnost zřídit centrální registr svěřenských fondů v případě, že je ve vztahu k předmětnému svěřenskému fondu založena daňová povinnost, přičemž takový centrální registr musí být bez dalších podmínek neomezeně přístupný pro příslušné orgány veřejné moci.

Na základě povinností stanovených předmětnou směrnicí je pravděpodobné, že členské státy využijí ke splnění povinnosti o zřízení

130 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2015/849, v platném znění. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN>

131 Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2015/847, v platném znění. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0847&from=CS>

132 INDRUCHOVÁ, Eva. *Nová směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní špinavých peněz*: Bulletin advokacie, 2015, č. 11, roč. 25, ISSN 1210-6348., s. 46. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nova-smernice-o-predchazeni-vyuzivani-financniho-systemu-k-prani-spinavych-penez?browser=mobi>

centrálního registru svěřenských fondů určitou formu již existující centrální databáze shromažďující informace o skutečném vlastnictví, obchodní rejstřík nebo jiný centrální registr, resp. jeho nadstavbu nebo rozšíření, místo vytváření nového, speciálního centrálního rejstříku. V takovém případě však bude nutné v souvislosti s transpozicí předmětné směrnice do českého práva novelizovat AMLZ, a zároveň s tím i zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále zkráceně i „ZVR“). Informace zveřejňované povinně v centrálním rejstříku budou s největší pravděpodobností poskytovat obchodní společnosti a ostatní právnické osoby, na něž se vztahuje ZVR, přičemž se má tato povinnost, na rozdíl od současného stavu, rozšířit i na svěřenský fond nebo obdobné právní uspořádání. Nově by měl tedy AMLZ definovat skutečného majitele u svěřenského fondu nebo obdobného právního uspořádání.¹³³

Uvedená směrnice sice zavádí přísnější režim pro svěřenský fond z hlediska rozsahu a hloubky informací, jež musí svěřenský správce shromažďovat, archivovat a následně poskytovat příslušným orgánům veřejné moci, povinnost evidovat svěřenský fond v centrálním rejstříku, avšak ani ona, ani AMLZ v současném stavu nezavádí tuto povinnost pro jakýkoliv svěřenský fond, nýbrž jenom pro svěřenský fond s daňovými dopady.

K problematice absence povinnosti v AMLZ ohledně evidování svěřenského fondu v centrálním rejstříku svěřenských fondů je nutno podotknout, že v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky se v současné době projednává novela AMLZ a zároveň i novela ZVR¹³⁴, přičemž zásadní novinkou je zavedení povinnosti evidence *všech svěřenských fondů* v nově vytvořeném centrálním rejstříku (registru) svěřenských fondů, společně s povinností evidence jejich *skutečného majitele*. Předmětný návrh zákona tak jde výrazným způsobem nad rámec požadavku směrnice Evropského parlamentu a Rady 2015/849, především co se týče rozsahu povinnosti evidence svěřenského fondu, neboť tato směrnice požadovala toliko evidování svěřenského fondu s daňovými dopady. Předmětný zákon bude v blízké době postoupen k projednání do Poslanecké

¹³³ INDRUCHOVÁ, Eva. *Nová směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní špinavých peněz*: Bulletin advokacie, 2015, č. 11, roč. 25, ISSN 1210-6348, s. 46. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nova-smernice-o-predchazeni-vyuzivani-financniho-systemu-k-prani-spinavych-penez?browser=mobi>

¹³⁴ Sněmovní tisk č. 752/0, část č. 1/16. novela AMLZ a ZVR. [online]. [cit. 29. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=752>

sněmovny Parlamentu České republiky a je velice pravděpodobné, že bude schválen v takové podobě, v jaké byl Vládou České republiky navržen.

V Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky se rovněž projednává novela OZ a dalších právních předpisů vztahujících se ke svěřenskému fondu.¹³⁵ Stěžejním bodem navrhované úpravy je povinnost evidence obmyšleného ze svěřenského fondu v evidenci svěřenských fondů, přičemž do doby registrace obmyšleného nebude jmenování nebo jiné určení takového obmyšleného účinné. V rámci předmětné novely se navrhuje upravit i zákonný výklad pojmu *veřejný rejstřík*, přičemž nově má být za veřejný rejstřík považována i evidence svěřenských fondů.

Ačkoliv se předmětné úpravy návrhu zákona novelizujícího AMLZ a ZVR společně s novelou OZ a dalších právních předpisů zdají na první pohled velmi restriktivní a z pohledu zamezení možných trestněprávních rizik i účinné, není tomu tak, a to zejména s přihlédnutím k uznávání zahraničního svěřenského fondu podle ZMPS a umožněné volby práva, podle kterého se bude takový svěřenský fond řídit. Výše uvedené restrikce tedy dopadnou toliko na český svěřenský fond nebo zahraniční svěřenský fond řídicí se českým právem, přičemž zahraniční svěřenský fond řídicí se cizím právem, *de facto* však existující na území České republiky v souladu s podmínkami uvedenými v kap. 2.2, není, a ani do budoucna opět nebude možné žádným způsobem donutit k systémové identifikaci a evidenci. Tato práce se tedy k nově pojaté povinnosti registrace „všech“ svěřenských fondů staví skepticky, a to především s ohledem na problematiku zahraničního svěřenského fondu a volby práva dle ZMPS, jak bylo rozebráno již výše. Avšak i v případě, že by povinnost registrace dopadla na jakýkoliv zahraniční svěřenský fond, bez ohledu na jeho volbu práva, vyvstává aplikační komplikace takové evidence, zejména s přihlédnutím k absenci povinnosti zahraničního fondu, mít svůj statut ve formě veřejné listiny (notářského zápisu). Předpokládaná praxe u nově zřizovaného svěřenského fondu bude pravděpodobně taková, že notář provádějící notářský zápis k statutu svěřenského fondu následně dálkovým přístupem provede jeho registraci do evidence svěřenských fondů obdobně, jako již v současnosti může provádět zápis do obchodního rejstříku a

¹³⁵ Sněmovní tisk č. 642/0, část č. 1/8. novela OZ a dalších právních předpisů. [online]. [29. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=642&CT1=0>

některých dalších veřejných rejstříků.¹³⁶ V případě zahraničního svěřenského fondu však taková možnost evidovat svěřenský fond v samém počátku jeho existence absentuje.

Institut svěřenského fondu je rovněž velmi „vhodný“ ke krácení věřitelů, především v případě, že se předpokládá hrozící insolvence zakladatele, neboť svěřenský fond může vystupovat jako určitá „prevence proti insolvenční“¹³⁷. Takové možné využití svěřenského fondu není nic nového a převratného, ostatně jak již prohlásil Lepaulle je *historie trustů z velké části tvořena bojem proti věřitelům*.¹³⁸ Celá konstrukce „prevence proti insolvenční“ vychází z předpokladu, že zakladatel svěřenského fondu nemůže věřitelům vydat majetek, jež vyčlenil do svěřenského fondu, neboť takový majetek mu již nepatří, resp. není v jeho vlastnictví, jak je podrobněji popsáno v kap. 2.1, podkap. 2.1.6. Předmětnému insolvenčnímu efektu svěřenského fondu se snaží zamezit § 1467 OZ: „*Účastní-li se svěřenský správce, zakladatel nebo obmyšlený činů sledujících úmyslné poškození práv zakladatelova věřitele nebo poškození svěřenského fondu, jsou zavázáni společně a nerozdílně.*“ Předmětné ustanovení má za cíl především zamezit vyvádění majetku dlužníků a rozličnému tunelování různých typů společností.¹³⁹

Dle některých názorů bude ochrana předmětným ustanovením bezzubá, a to především z důvodu, že „poškození práv zakladatelova věřitele“ bude muset prokázat v souladu se zásadami civilního soudního řízení sám poškozený věřitel. Věřitel tedy bude muset prokázat úmysl zakladatele svěřenského fondu zkrátit jeho práva, a skutečnost, že zřízením svěřenského fondu mu bylo znemožněno

¹³⁶ K dalším veřejným rejstříkům, do kterých může notář provádět zápis dálkovým způsobem viz webová stránka Notářské komory České republiky. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.nkcr.cz/index.php?page=obchodnispolecnosti>

¹³⁷ EPPINGER, Aleš, KOLÁŘOVÁ, Anna. *Příležitost, jejíž potenciál ukáže až praxe: Trusty v českém pojetí*. Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin. Praha: Economia, 1993-. 2013, č. 9. ISSN 1210-4817., s. 16. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: http://www.schaffer-partner.cz/images/dokumenty/CZ/Prilezitost_jejiz_potencial_ukaze_praxe_cze.pdf

¹³⁸ Lepaulle však uvedené poznamenává v kontextu toho, že v současnosti je trust vhodným nástrojem na ochranu věřitelů, neboť je možné trust vytvořit a využít ho pro zajištění dluhů s velkým počtem věřitelů. Srov. LEPAULLE, Pierre. *Civil Law Substitutes for Trusts*. The Yale Law Journal. Vol. 36, No. 8. 1927., s. 1144-1145. [online] [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: http://www.jstor.org/stable/789606?seq=19#page_scan_tab_contents. S uvedeným názorem se však tato práce neztotožňuje, a to především k výše uvedeným faktům o riziku anonymizace svěřenského fondu.

¹³⁹ EPPINGER, Aleš, KOLÁŘOVÁ, Anna. *Příležitost, jejíž potenciál ukáže až praxe: Trusty v českém pojetí*. Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin. Praha: Economia, 1993-. 2013, č. 9. ISSN 1210-4817., s. 16. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: http://www.schaffer-partner.cz/images/dokumenty/CZ/Prilezitost_jejiz_potencial_ukaze_praxe_cze.pdf

uspokojení se na zakladateli svěřenského fondu jako na svém dlužníkovi. Dle stejného názoru je zřejmé, že pokud zakladatel svěřenského fondu do něj postupem doby vloží svůj majetek a uplynutím několika let se tento zakladatel stane insolventním, nebude možné majetek svěřenského fondu úspěšně postihnout pro účely uspokojení věřitelů.¹⁴⁰

Jiný názor vidí komplikace i v nedostatečné úpravě předmětného ustanovení, neboť toto ochraňuje toliko věřitele zakladatele svěřenského fondu, ale již nikoliv věřitele svěřenského fondu samotného. S uvedeným lze plně souhlasit, avšak je nutno opět upozornit na komplikovanost úpravy svěřenského fondu v kontextu jeho právní osobnosti, jež byla podrobně rozebrána v kap. 2.1, podkap. 2.1.4.

Ochrana věřitelů svěřenského fondu by tedy měla být zajištěna toliko podle zásad insolvenčního práva.¹⁴¹ Dle § 205 odst. 1, 2 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále zkráceně i „IZ“), ... „*náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil...*“. Majetkovou podstatu přitom tvoří jenom majetek dlužníka, nebo takový majetek, který lze na základě právního jednání dlužníka považovat za jeho majetek. Takovým majetkem může být např. majetek vyvedený z majetku dlužníka, na základě neúčinného nebo neplatného právního jednání.¹⁴²

Toto ustanovení tedy zjevně koliduje s úpravou svěřenského fondu, tak jak je pojato OZ, neboť je bez pochyb, že do majetkové podstaty pro účely insolvenčního řízení nemůže patřit věc, která nikomu nepatří.¹⁴³

IZ upravuje v § 209 možnost insolvenčního správce vyhledat majetek dlužníka: ... „*zjišťování majetkové podstaty zajišťuje od svého ustanovení insolvenční správce nebo předběžný správce*“... Insolvenční správce je při

140 EPPINGER, Aleš, KOLÁŘOVÁ, Anna. *Příležitost, jejíž potenciál ukáže až praxe: Trusty v českém pojetí*: Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin. Praha: Economica, 1993-. 2013, č. 9. ISSN 1210-4817., s. 17. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: http://www.schaffer-partner.cz/images/dokumenty/CZ/Priležitost_jejiz_potencial_ukaze_praxe_cze.pdf

141 SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář [§ 1400-1474]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2015. xx, 544 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-548-0., s. 504.

142 TARANDA, Petr. In: HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 1482 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8., s. 700.

143 HORN, Kryštof. *Trust podle common law a institut svěřenského fondu v novém občanském zákoníku*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2013., s. 86.

vyhledávání majetku oprávněn vyžadovat od orgánů veřejné moci informace, přičemž tyto orgány jsou povinny požadované informace, pokud jimi disponují, předat insolvenčnímu správci bezúplatně a ve stejném rozsahu, jež by byly povinny poskytnout přímo dlužníku.¹⁴⁴Předmětné ustanovení však opět naráží na komplikaci v podobě anonymity svěřenského fondu a absence jakékoliv povinnosti k jeho registraci. Insolvenční správce tedy nemá v ruce nástroje, jak účinně vypátrat majetek dlužníka, který byl převeden do svěřenského fondu.

Do problematiky zkracování věřitelů ze strany dlužníka vstupuje i ochrana práv třetích osob nabytých v dobré víře, tak jej upravuje § 1463 – 1467 OZ. Soud, rozhodující spor mezi třetími osobami, jež nabyly práva v dobré víře, a věřiteli, bude muset pečlivě zvážit, zda zneplatněním určitého právního jednání, jež mělo za cíl zkrátit věřitele, nedojde k újmě třetích osob.

Nutno podotknout, že komplikovanost úpravy svěřenského fondu v oblasti možného zneužití tohoto institutu pro praní špinavých peněz a krácení věřitelů, sdílí i někteří vrcholní představitelé justice, kteří ke svěřenskému fondu uvádí: *„Z teoretického hlediska vidím jejich hlavní problém (svěřenských fondů) v tom, že jde o relativně snadný způsob, jakým lze zlegalizovat výnosy z trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že svěřenský fond je oddělen od majetku jeho zakladatele, může se jejich prostřednictvím dlužník vyhnout plnění svému věřiteli a následně cestou nějakých beneficentů ke svým penězům po nějaké době přijít zase zpět.“*¹⁴⁵

3.1.3 Problematika svěřenského fondu v oblasti majetkových trestných činů

Problematika svěřenského fondu v oblasti majetkových trestných činů je pro účely této práce demonstrována na vzorové (základní) skutkové podstatě trestného činu krádeže, uvedené v § 205 odst. 1 písm. a) TZ, resp. na její objektivní stránce a fakultativním znaku v podobě cizí věci jako hmotného předmětu útoku. Je nutné upozornit, že hmotný předmět útoku v podobě věci cizí je přítomen jako fakultativní znak objektivní stránky skutkových podstat

¹⁴⁴ TARANDA, Petr. In: HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 1482 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8., s. 709.

¹⁴⁵ Rozhovor s prezidentem Unie státních zástupců a státním zástupcem Vrchního státního zastupitelství v Praze Zdeňkem Matulou. LIT50343CZ. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: elektronický právní systém ASPI.

i u jiných majetkových trestných činů, např. trestného činu zpronevěry podle § 206 TZ, trestného činu neoprávněného užívání cizí věci podle § 207 TZ nebo trestného činu zatajení věci podle § 219 TZ. Trestný čin krádeže podle § 205 TZ však pracuje s objektivní stránkou skutkové podstaty *přisvojení cizí věci*, jež se pro účely níže uvedeného výkladu jeví jako nejvhodnější. Ustanovení skutkové podstaty trestného činu krádeže zní následovně:

§ 205

Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní...

V civilním právu se věcí v právním smyslu myslí vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§ 489 OZ). Jako věc v právním smyslu však civilní právo neuznává součást věci (§ 491 OZ, § 505–509 OZ), zvíře (§494 OZ), lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny (§493 OZ), a neovladatelné přírodní síly jako opak ovladatelných přírodních sil (§497 OZ).

Trestní právo vyznává odlišné pojetí věci od pojetí věci upravené civilním právem. TZ v § 134 upravuje, že věci se rozumí (kromě ovladatelné přírodní síly) i živá zvířata a zpracované, oddělené části lidského těla. Trestní právo tedy nepracuje s kritériem *odlišnosti od osoby*, na rozdíl od kritéria *užitečnosti pro potřeby lidí*, které pro vymezení věci rovněž využívá. Místo kritéria *odlišnosti od osoby* užívá trestní právo kritérium vlastní, nezávislé na civilním právu, a to kritérium *ovladatelnosti*.

Objekt trestného činu krádeže spočívá v zájmu na ochraně vlastnického práva k věcem, držby věci i toliko její detence. Stav, který je relevantní pro naplnění objektu trestného činu, je takový stav, ve kterém má osoba věc ve své moci, přičemž není důležité, zda jí tato osoba má ve své věci po právu (vlastník, zástavní věřitel či nájemce) nebo protiprávně (zloděj). Je tedy zcela možné, aby např. zloděj odcizil věc zloději, kterou tento zloděj předtím rovněž někomu odcizil.¹⁴⁶

Objektivní stránka trestného činu krádeže spočívá v *přisvojení si cizí věci pachatelem tím, že se jí zmocní*, přičemž TZ podmiňuje založení trestní

¹⁴⁶ KUCHTA, Josef. In: KUCHTA, Josef a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. xxxix, 617 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-047-8., marg. č. 165.

odpovědnosti za trestný čin krádeže splnění minimálně jedné z dalších podmínek, uvedené v předmětné skutkové podstatě trestného činu.

Objektivní stránka trestného činu krádeže obsahuje i její fakultativní znak hmotného předmětu útoku, v tomto případě přítomného jako *cizí věc*.

V případě krádeže je věcí myšlena toliko movitá věc, která nenáleží pachateli buď vůbec, nebo nenáleží jen jemu (spoluvlastnický podíl), a kterou pachatel nemá ve své dispozici. Mezi takové věci trestní právo nepočítá věci svěřené osobě na základě jakéhokoli titulu.¹⁴⁷ Nemovitá věc nemůže být odcizena, neboť taková věc je pevně spojena se zemí, a pachatel nemůže trvale vyloučit oprávněnou osobu s možností dispozice s takovou věcí.¹⁴⁸

V současné době je na stole otázka, jak se bude pro účely trestního práva, resp. TZ vykládat pojem *přisvojení si cizí věci*, a to s ohledem na výklad vlastnických práv ohledně majetku vloženého do svěřenského fondu, uvedený v kap. 2.1, podkap. 2.1.6.

K otázce vlastnictví věci ve vztahu k trestnému činu krádeže je zcela zřejmé, že spácháním trestného činu krádeže nemůže pachatel získat vlastnictví k věci, neboť trestným činem nelze získat vlastnické právo. K otázce, na jaké věci lze spáchat trestný čin krádeže, je rovněž zcela zřejmé, že trestný čin krádeže nelze spáchat na věci ztracené, která již není v moci vlastníka nebo faktického držitele, ani na věci ničí (*res nullius*), na věci opuštěné (*res derelictae*) nebo skryté, u které nelze do budoucna zjistit skutečného vlastníka, nebo jestliže vlastník není v dané chvíli znám.¹⁴⁹

V případě výkladu pojmu *cizí věci* ve formě *stricto sensu*, tak je naznačeno výše a zároveň i v kontextu výkladu o vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu, lze v extrémním případě dospět k závěru, že trestný čin krádeže nelze spáchat na majetku, resp. věci (způsobilé s ohledem na předchozí výklad) vložené do svěřenského fondu, neboť taková věc není způsobilá být

147 ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: komentář. § 140-421*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. xiv, s. 1451-3586. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 1981.

148 KUČHTA, Josef. In: KUČHTA, Josef a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. xxxix, 617 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-047-8., marg. č. 165.

149 ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: komentář. § 140-421*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. xiv, s. 1451-3586. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 1984-1985.

objektem zájmu ochrany práv a oprávněných zájmu fyzických a právnických osob ve smyslu trestního práva, tedy nelze naplnit objekt trestného činu jako jednu z obligatorní součásti skutkové podstaty trestného činu. Takový závěr je však nutno odmítnout na základě argumentace *ad absurdum* jako zcela absurdní, neudržitelný vzhledem k vnímání trestního práva jako prostředku *ultima ratio*¹⁵⁰, *ultima remedium*, tedy prostředku nebo léku, jež se použije v případech, když selžou ostatní nástroje poskytované právem, slovy TZ § 12 odst. 2, tedy jen *v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. V případě odcizení majetku ze svěřenského fondu by se pravděpodobně o takový společensky škodlivý případ zcela zřejmě jednalo, užití prostředků trestního práva by se v daném případě jevílo nanejvýše vhodným a prospěšným.*

V případě, že u předmětné problematiky přijmeme druhý, právně i společensky konformnější závěr o naplnění objektu trestného činu jako obligatorní součásti trestného činu, lze na základě rozebrané problematiky dovodit, že i v případě vyloučení způsobilosti hmotného předmětu útoku (*cizí věci*) lze takové jednání posoudit jako zvláštní případ skutkového omylu pozitivního, v podobě omylu v předmětu útoku (*error in objecto*), přičemž takovým jednáním by se pachatel dopustil *pokusy na nezpůsobilém předmětu útoku*, který zakládá trestní odpovědnost stejně tak jako skutkový omyl pozitivní. Je však nutno říct, že by se při odcizování majetku vloženého do svěřenského fondu pachatel musel domnívat, že činí vše pro to, aby byla založena jeho trestní odpovědnost.¹⁵¹ Ve vztahu k další obligatorní součásti skutkové podstaty trestného činu v podobě subjektivní stránky trestného činu lze uvést, že skutkový omyl pozitivní nevylučuje odpovědnost za úmyslný trestný čin, přičemž u trestného činu podle § 247 TZ je úmyslné zavinění vyžadováno a dané jednání by se za splnění všech výše uvedených podmínek dalo kvalifikovat jako trestný čin krádeže dle § 205 TZ ve stadiu pokusu podle 21 TZ.

Jako vzor a inspirace při vypořádání se s problematikou hmotného předmětu útoku ve vztahu k výše uvedenému výkladu může sloužit i ustálená judikatura soudů v období první republiky, jež uváděla, že „*k přičítání krádeže*

150 Viz náleží ÚS sp. zn. III. ÚS 934/13 – 2.

151 JELÍNEK, Jiří. In: NOVOTNÝ, Oto, DOLENSKÝ, Adolf a VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. I., obecná část*. Praha: ASPI, 2003. 435 s. ISBN 80-86395-73-1., s. 172.

*není třeba zjistit vlastnictví určité osoby, stačí, že odňatá věc byla věcí pachateli cizí.*¹⁵² Vývoj v této oblasti by se tedy mohl ubírat takovým směrem a zároveň pracovat s předloženými hypotézami v následujícím pořadí: pro účely vyslovení založení trestní odpovědnosti u majetkových trestných činů: a) není třeba zjistit vlastnictví určité osoby, b) není třeba zjistit, zda vlastnické právo vůbec existuje (připustit tedy i krádež *věci ničí*), c) postačí zjištění, že odňatá věc byla věcí pachateli cizí.

Je tedy zcela zřejmé, že v předmětné oblasti bude muset dojít k určitému vývoji, ať již cestou novelizace TZ, nebo vytvořením soudní judikatury, která váhou svojí argumentace zhojí výše uvedené nedostatky. Především bude nutné stanovit, zda je majetek vložený do svěřenského fondu chráněn trestním zákoníkem a zda se ochranou takového majetku chrání zájem společnosti, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a Ústavní zřízení České republiky ve smyslu trestního práva (obecný objekt trestného činu).¹⁵³ Stanovení jasných právních mantinelů bude důležité především pro neprávnickou laickou veřejnost, a to i s ohledem na teoretický výklad o zvláštních případech skutkového omylu, omylu v předmětu útoku a omylu v objektu trestného činu, které se mohou vzájemně dostávat do „souběhu“, čímž se věc ještě dále komplikuje. Takové komplikace jsou v právním řádu, a trestním zvláště, s ohledem na požadavek srozumitelnosti právních norem velmi nežádoucí.

3.1.4 Problematika svěřenského fondu v oblasti hospodářských trestných činů a potenciální rizika jeho zneužití

Svěřenský fond je ideálním nástrojem snadného využití daňové optimalizace¹⁵⁴, popř. i takové „daňové optimalizace“, která již naplňuje znaky (základní) skutkové podstaty trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, minimálně dle § 240 odst. 1 TZ, v závislosti na výši zjištěné a prokázané škody. Ustanovení skutkové podstaty trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby zní následovně:

¹⁵² Viz rozsudek NS ČSR R 4011/1930.

¹⁵³ Již zrušený zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, takto v § 1 definoval svůj obecný objekt trestného činu. Platný trestní zákoník uvedené ustanovení neobsahuje, přesto však z něho současná trestní nauka při definici obecného objektu nadále vychází.

¹⁵⁴ Svěřenský správce má např. možnost provést určité konkrétní plnění z majetku svěřenského fondu obmyšlenému v takovém časovém období, jež je pro daňovou povinnost obmyšleného optimální.

Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby

(1) Kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, ..., bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

Z uvedené skutkové podstaty je pro svěřenský fond relevantní objektivní stránka skutkové podstaty *zkrátí daň*.

„Daní se přitom rozumí povinná, zákonem stanovená peněžitá částka, kterou fyzická nebo právnická osoba odvádí ze svých příjmů, ze zdanitelné činnosti, ze zdanitelných výrobků, z převodu či přechodu majetku nebo na základě jiných zákonem stanovených skutečností (srov. soustavu daní) do veřejných rozpočtů, a to v zákonem stanovené výši a ve stanovených lhůtách.“¹⁵⁵

Soustavu daní tvoří:

- daň z přidané hodnoty;
- daně spotřební, které tvoří:
 - daň z minerálních olejů,
 - daň z lihu a destilátů,
 - daň z piva,
 - daň z vína a z meziproductů,
 - daň z tabákových výrobků.
- daně z příjmů;
- daň z nemovitostí;
- daň silniční;
- daň z dědictví a darování;
- daň z převodu nemovitostí;
- tzv. ekologické daně, které tvoří:
 - daň ze zemního plynu a některých dalších plynů,
 - daň z pevných paliv,
 - daň z elektřiny.

¹⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: komentář. § 140-421*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. xiv, s. 1451-3586. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2417-2418.

Rozdíl mezi daňovou optimalizací a trestnými daňovými úniky je velmi malý, s nejasnými obrysy, jedná se de facto i de iure o šedou zónu působení různých entit, přičemž podobná jednání s podobnými prvky mohou být v různých situacích vykládány *secundum et intra legem* nebo *contra legem*.

Pro daňové úniky jsou ideální tzv. offshore trusty¹⁵⁶, jež mají oficiální sídlo v daňových rájích.

Svěřenskému fondu byla, v souvislosti s přijetím OZ, přiznána § 17 odst. 1 písm. f) ZDP daňová subjektivita, pro daňové účely se tedy svěřenský fond finguje jako právnická osoba, a to i přesto, že svěřenský fond nemá podle převažujícího názoru právní osobnost („*poplatníkem daně z příjmů právnických osob je ... f) svěřenský fond podle občanského zákoníku...*“). Práva a povinnosti vykonává pro daňové účely svěřenského fondu jeho správce. Vyčleněný majetek vložený do svěřenského fondu není předmětem daně z příjmu, zisk, vytvořený hospodařením s majetkem svěřenského fondu je předmětem daně z příjmu právnických osob a plnění obmyšlenému ze svěřenského fondu je závislé na osobě obmyšleného a vypláceném plnění.¹⁵⁷ V případě, že svěřenský fond bude vytvořen podle zák. č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech (dle zkráceně i „ZISF“), podléhá režimu zdanění jako investiční společnost nebo fond.¹⁵⁸

Na majetek, který je vložený do svěřenského fondu, se na základě § 21f ZDP pohlíží jako na vklad do obchodní společnosti. Tento vklad rovněž není předmětem daně z příjmu.

V případě příjmů z kapitálového majetku je obmyšlenému zdaněn zisk po zdanění srážkovou daní podle § 8 odst. 1 písm. i) ZDP, přičemž se postupuje shodně jako u příjmů plynoucích z podílu na zisku u obchodních společností („*příjmy z kapitálového majetku, pokud nejde o příjmy podle § 6 odst. 1 nebo § 7 odst. 1 písm. d), jsou: ...i) plnění ze zisku svěřenského fondu*“...). Tímto přístupem dochází k ekonomickému dvojitému zdanění, neboť je daň vybírána

¹⁵⁶ BROWNBILL, David. *The Role of Offshore Jurisdictions in the Development of the International Trust*. Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.thefreelibrary.com/The+role+of+offshore+jurisdictions+in+the+development+of+the...-a058118602>

¹⁵⁷ ŠTRICHOVÁ, Iva. *Zdanění svěřenských fondů a jejich praktické využití*. Praha: FFÚ VŠE. Diplomová práce. 2014., s. 55.

¹⁵⁸ Tamtéž, pozn. pod čarou č. 62.

na úrovni společnosti a zároveň i na úrovni subjektu, jemuž je vyplácen příjem, zdaněný jako „výplata jeho podílu“ v obchodní společnosti.¹⁵⁹

Ostatní příjem je obmyšlenému zdaněn podle § 10 odst. 1 písm. m) ZDP

U fyzické osoby je podle § 4a písm. b) ZDP osvobozeno od daně plnění v podobě bezúplatného příjmu obmyšleného v případě, že se jednalo o majetek svěřenského fondu, nebo zvyšující majetek svěřenského fondu vytvořený pro případ smrti (... „1. byl do svěřenského fondu vyčleněn porízením pro případ smrti nebo 2. zvýšil majetek svěřenského fondu porízením pro případ smrti“...), u právnické osoby je podle § 19b odst. 2 ZDP osvobozen ... „bezúplatný příjem obmyšleného z majetku, který 1. byl do svěřenského fondu vyčleněn porízením pro případ smrti nebo 2. zvýšil majetek svěřenského fondu porízením pro případ smrti“...).

Dále je od daně osvobozeno plnění v případě, že osoba, která majetek do svěřenského fondu vložila, je dle § 10 odst. 3 písm. c) ZDP v blízkém vztahu s obmyšleným (... „1. od příbuzného v linii přímé a v linii vedlejší, pokud jde o sourozence, strýce, tetu, synovce nebo neteř, manžela, manžela dítěte, dítěte manžela, rodiče manžela nebo manžela rodičů, 2. od osoby, se kterou poplatník žil nejméně po dobu jednoho roku bezprostředně před získáním bezúplatného příjmu ve společně hospodařící domácnosti a z tohoto důvodu pečoval o domácnost, nebo byl na tuto osobu odkázán výživou, 3. obmyšleného z jeho majetku, který do svěřenského fondu vyčlenil nebo kterým zvýšil majetek tohoto fondu, nebo z majetku, který byl do svěřenského fondu vyčleněn nebo který zvýšil majetek tohoto fondu osobou uvedenou v bodě 1 nebo 2“...).

Příjem svěřenského správce je předmětem daně z příjmů fyzických osob podle § 7 ZDP jako příjem ze samostatné činnosti.¹⁶⁰ V případě, že svěřenský fond zanikne, bude plnění ze svěřenského fondu daněno stejně jako plnění obmyšlenému.¹⁶¹

Z hlediska daně z příjmů fyzických a právnických osob je trestně právní odpovědnost založena zpravidla nepodáním přihlášky registrace k dani, nepodáním daňového přiznání, nezaplacením daně, v případě, že měla být daň

¹⁵⁹ ŠTRICHOVÁ, Iva. *Zdanění svěřenských fondů a jejich praktické využití*. Praha: FFÚ VŠE. Diplomová práce. 2014., s. 61.

¹⁶⁰ Tamtéž., s. 59.

¹⁶¹ Tamtéž., s. 59..

zaplacená, nebo různými kombinacemi těchto jednání, a dále zatajením příjmů podléhající této dani, rozličnými metodami snižování základu daně, fiktivním zvyšováním výdajů potřebných pro dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů, nebo fingoáním daňové ztráty.¹⁶²

Zdanění svěřenského fondu je upraveno rovněž v zák. opatř. Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí (dále zkráceně i „ZDNNV“), které zdaňuje úplatné vyčlenění nebo nabytí nemovité věci do svěřenského fondu. Zákon zavádí fikci, podle které svěřenský fond považuje za nabyvatele, resp. převodce, neboť absencí této fikce by nešlo považovat fond za nabyvatele, resp. převodce, a to vzhledem k předchozímu výkladu o komplikované úpravě vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu. Práva a povinnosti vykonává pro daňové účely svěřenského fondu opět jeho správce.¹⁶³ Z hlediska daně z nabytí nemovitých věcí je trestně právní odpovědnost založena zpravidla fingoanou deklarací nižší kupní ceny nemovitosti, než je ve skutečnosti její reálná kupní cena, přičemž se z předmětné nižší kupní ceny následně vypočítává odváděná daň.¹⁶⁴

Svěřenský fond je také považován, na základě zák. č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí (dále zkráceně i „ZDNV“), za poplatníka daně z nemovitostí, konkrétně § 3 odst. 2 písm. b) upravuje, že „poplatníkem daně z pozemků je, jde-li o pozemek ve svěřenském fondu, tento fond“..., a § 8 odst. 2 písm. b) upravuje, že „poplatníkem daně ze staveb a jednotek je, jde-li o zdanitelnou stavbu nebo zdanitelnou jednotku, která je ... ve svěřenském fondu, tento fond“ ...

Samotné držení majetku svěřenským fondem, vyjma nemovitých věcí a motorových vozidel, nepodléhá žádné dani.¹⁶⁵

Svěřenský fond je rovněž povinen, na základě zák. č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále zkráceně i „ZÚ“), vést účetnictví, neboť v § 1 odst. 2 písm. i)

¹⁶² ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: komentář. § 140-421*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. xiv, s. 1451-3586. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2422 – 2423.

¹⁶³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákonného opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí [online]. [cit. 3.3.2016]. dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2013/novy-zakon-08-11-2013-15109>

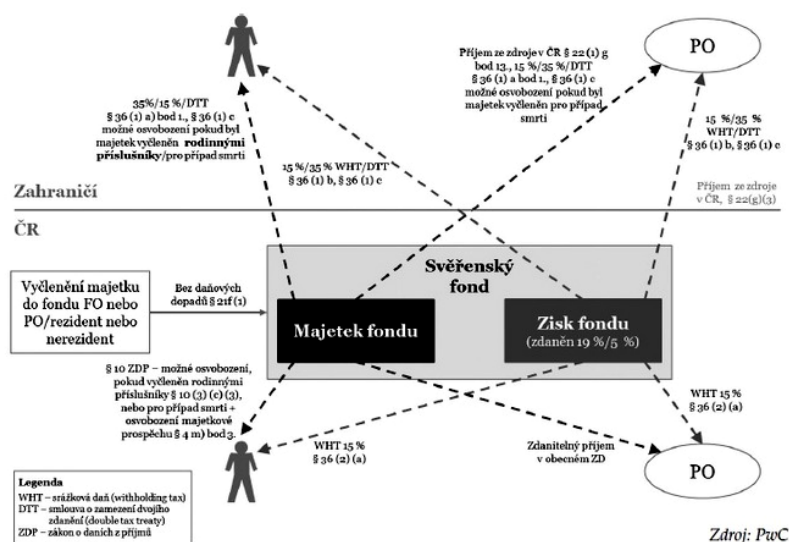
¹⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: komentář. § 140-421*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. xiv, s. 1451-3586. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2423.

¹⁶⁵ ŠTRICHOVÁ, Iva. *Zdanění svěřenských fondů a jejich praktické využití*. Praha: FFÚ VŠE. Diplomová práce. 2014., s. 59.

ZÚ je svěřenský fond definován jako účetní jednotka. V § 4a odst. 1 ZÚ je upraveno, že za vedení účetnictví včetně sestavení účetní závěrky a plnění ostatních povinností stanovených ZÚ odpovídá svěřenský správce.

Účetní závěrka svěřenského fondu se povinně ověřuje auditorem, a to při splnění podmínky dle § 20 odst. 1 písm. c) ZÚ, tedy pokud svěřenský fond ke konci rozvahového dne účetního období, za nějž se účetní závěrka ověřuje, a účetního období bezprostředně předcházejícího, překročil nebo již dosáhl alespoň jednoho ze tří uvedených kritérií: aktiva celkem 40.000.000 Kč, roční úhrn čistého obratu 80.000.000 Kč, nebo průměrný počet zaměstnanců v průběhu účetního období 50.

Výše uvedenou problematiku svěřenského fondu ve vztahu k daním ilustruje následující přehledné schéma:

obrázek č. 1¹⁶⁶

Jako velmi komplikovaná se jeví i skutečnost, že česká právní úprava v oblasti daňového práva sice upravuje, že práva a povinnosti vykonává pro tyto účely svěřenský správce, avšak již absentuje úprava, zda tento správce ručí

166 FOLWARCZNY, Zenon. *Výklad pojmu svěřenský fond ve vztahu k zahraničním srovnatelným jednotkám*. Zápis z jednání Koordinačního výboru Komory daňových poradců ČR ze dne 26.2.2014. [online]. [cit. 3. 3. 2016] dostupné z: <http://www.ucetni-portal.cz/vyklad-pojmu-sverensky-fond-ve-vztahu-k-zahranicnim-srovnatelnym-jednotkam-519-v.html>

za splnění daňových povinností, která se vztahují k svěřenskému fondu, či zda za něj ručí jiná osoba, popř. svěřenský fond samotný.

Vzhledem k výše uvedenému výkladu o problematice daňového zatížení majetku vloženého do svěřenského fondu, jakož i potenciálních převodech předmětného majetku k osobám spojených se svěřenským fondem, je zcela zřejmé, že tento institut je velmi vhodný ke krácení daní, k čemuž přispívá i již několikrát zmiňována i dosavadní absence povinnosti evidence všech svěřenských fondů. Nejčastějšími metodami krácení daně u všech zde neuvedených typů daní, jako je např. daň z přidané hodnoty, silniční daň nebo spotřební daň, budou takové způsoby jednání pachatele, jež jsou popsány u základů trestní odpovědnosti krácení daně z příjmů fyzických a právnických osob. Jak bylo již uvedeno v kap. 3.1, podkap. 3.1.2, lze v blízké době očekávat novelizaci AMLZ a ZVR vzhledem k povinnosti registrovat všechny svěřenské fondy prostřednictvím centrálního rejstříku.

Svěřenský fond má sice pro daňové účely, ve kterých vystupuje jako poplatník daně z příjmů právnických osob, povinnost k podání přihlášky registrace k dani u příslušného orgánu správce daně, avšak když ji nepodá, nemá příslušný daňový orgán reálnou možnost zjistit, zda fond reálně existuje a zda má daňovou povinnost plnit.¹⁶⁷ Přihláška k registraci svěřenského fondu jako poplatníka daně z příjmu právnických osob musí v příloze obsahovat kopii statutu svěřenského fondu a kopii dokladu o datu vzniku svěřenského fondu včetně dalších dokumentů prokazujících informace uvedené při registračním řízení.

Oblast daní se ve vztahu ke svěřenskému fondu dále komplikuje o úpravu zahraničního svěřenského fondu dle ZMPS. *De facto* může nastat případ, že příslušný orgán, pověřený k vybírání daní, Finanční analytický útvar Ministerstva financí České republiky nebo orgány činné v trestním řízení (policejní orgán, státní zastupitelství a soud), sice zjistí disponujícími nástroji, že na území České republiky existuje svěřenský fond, jež by měl podléhat daňové povinnosti, avšak svěřenský správce, jež vystupuje vlastním jménem za svěřenský fond, podá takovému orgánu veřejné moci informaci, že se jedná o zahraniční svěřenský fond, který „rozštěpil“ oblasti takové svěřenského fondu na oblasti,

¹⁶⁷ ŠTRICHOVÁ, Iva. *Zdanění svěřenských fondů a jejich praktické využití*. Praha: FFÚ VŠE. Diplomová práce. 2014., s. 62.

kteře se budou řídít českým právem, a oblasti, které se budou řídít zahraničním právem, přičemž v oblasti daní se bude řídít zahraničním právem. Netřeba dodávat, že svěřenský správce patřně uvede zahraniční právo takové země, jež nemá s Českou republikou, potažmo Evropskou unií uzavřenou dohodu o výměně informací v daňových záležitostech.¹⁶⁸

3.1.5 Svěřenský fond a založení jeho trestní právní odpovědnosti dle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob

Z hlediska základu trestní odpovědnosti podle § 240 TZ nebyla doposud v České republice řešena otázka, kdo je pachatelem předmětného trestného činu. Okruh pachatelů je v uvedeném případě dosti široký. Jako nejpravděpodobnější možností se jeví, že za pachatele bude považován svěřenský správce, neboť tento má, jak již bylo uvedeno, z hlediska daňového, přiznány práva a stanoveny povinnosti. Vyloučeny však nebudou ani ostatní osoby spjaté určitým způsobem se svěřenským fondem, např. zakladatel svěřenského fondu nebo obmyšlený. V úvahu o možném pachateli přichází i samotný svěřenský fond, jehož základ trestní odpovědnosti by mohl vyplývat ze zák. č. 418/2011 Sb, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále zkráceně i „ZTOPO“). Ustanovení § 8 ZTOPO zní následovně:

§ 8

(1) Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,

b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

¹⁶⁸ Seznam států, které si na základě dohody vyměňují informace v daňových záležitostech [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-vymena-info-v-danove-oblasti/platne-smlouvy>

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c),

jestliže jí ho lze přičítat podle odstavce 2.

(2) Právnícké osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchán

a) jednáním orgánů právnícké osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo

b) zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnícké osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnícké osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

(3) Trestní odpovědnosti právnícké osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v odstavcích 1 a 2.

(4) Ustanovení odstavců 1 a 2 se užijí i tehdy, jestliže

a) k jednání uvedenému v odstavcích 1 a 2 došlo před vznikem právnícké osoby,

b) právnícká osoba vznikla, ale soud rozhodl o neplatnosti právnícké osoby,

c) právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právníckou osobu, je neplatný nebo neúčinný, nebo

d) jednající fyzická osoba není za takový trestný čin trestně odpovědná.

Tato práce se přiklání, i vzhledem k výkladu o problematice svěrenského fondu v kontextu právnícké osoby, uvedeného v kap. 2.1, podkap. 2.1.4, k názoru, že předmětný zákon je aplikovatelný i vůči svěrenskému fondu. Vzhledem ke komplikované úpravě svěrenského fondu v OZ v kontextu právnícké osoby je rovněž možné, že TZ, popř. ZTOPO bude fingovat, ať již cestou přímé novelizace předmětných předpisů, nebo soudní judikatury právní osobnost svěrenského fondu, a zároveň tedy i jeho uznání jako právnícké osoby. Uvedený způsob zhojení aplikační komplikace by nebyl pro trestní právo nový, např. u způsobu definice věci se TZ a OZ rovněž odlišují, jak je uvedeno v kap. 3.1, podkap. 3.1.3. Nastíněné řešení podporuje i znění § 1 odst. 1 OZ, jež ve větě druhé stanoví,

že „*uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.*“ Ačkoliv jde o civilní předpis není důvodu, proč pro potřeby trestního práva neužít převrácení uvedeného ustanovení, tedy že *uplatňování veřejného práva je nezávislé na uplatňování práva soukromého*, a to s přihlédnutím k ustálené judikatuře Ústavního soudu České republiky a jeho názoru, že „*právní řád, byť vnitřně diferencovaný, tvoří jednotu, a jako s takovým je třeba s ním zacházet při aplikaci jednotlivých ustanovení a institutů.*“¹⁶⁹

Aplikovanost ZTOPO na trestní odpovědnost svěřenského fondu v případě vzniku základu trestní odpovědnosti podle TZ bude patrně velmi vysoká, přičemž jeho úloha bude zřejmě subsidiární k TZ. Jedním z obligatorních znaků skutkové podstaty § 240 TZ je totiž pachatel, konkrétní fyzická osoba (ostatně jako u všech ostatních trestných činů v kontextu TZ), přičemž § 8 odst. 3 ZTOPO tento mechanismus konstrukce skutkové podstaty podle trestního zákoníku zcela prolamuje.

ZTOPO projevuje subsidiární povahu i tím, že případě založení trestní odpovědnosti právnické osoby nebude vyloučeno založení trestní odpovědnosti fyzické osoby (pachatele), uvedené v § 8 odst. 1 ZTOPO, a naopak, v případě založení trestní odpovědnosti fyzické osoby, uvedené v § 8 odst. 1 ZTOPO, není vyloučena i trestní odpovědnost právnické osoby.

V uvedeném případě tedy dochází ke kumulaci trestní odpovědnosti fyzické osoby s trestní odpovědností právnické osoby, neboť „*trestní odpovědnost právnických osob se zásadně uplatňuje kumulativně s trestní odpovědností osob fyzických, neboť jen tak lze dosáhnout účinného a vyváženého postihu všech odpovědných subjektů ve vzájemných souvislostech a vztazích a náležitě ochrany společnosti před oběma těmito kategoriemi pachatelů trestných činů. Na účastenství právnické osoby ve vztahu k trestnému činu právnické nebo fyzické osoby se užije ve smyslu § 1 odst. 2 přiměřeně ustanovení § 24 TZ.*“¹⁷⁰

ZTOPO rovněž prolamuje jednu ze základních zásad TZ, a to zásadu subjektivní odpovědnosti za spáchaný trestný čin. ZTPO totiž vytvořil konstrukci

¹⁶⁹ Viz nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 564/2000 (vztah obchodního práva a trestního práva), a dále nález ÚS sp. zn. II. ÚS 1098/10 (vztah civilního práva a trestního práva).

¹⁷⁰ DĚDIČ, Jan, ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2012. xviii, 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-116-1., s. 179.

zvláštní subjektivní odpovědnosti u právnické osoby, která je v principu odlišná od pojmu viny (zavinění) u fyzické osoby. Dle některých názorů se předmětnou úpravou neprolamuje zásada subjektivní odpovědnosti, neboť ZTPO požaduje jednak souvislost s páčáním trestného činu a jednak ZTPO jinak posuzuje charakter právnické osoby, jejíž zájmy mohou být odlišné od zájmů jednotlivce.¹⁷¹

Tato práce se však s výše uvedeným závěrem o možnosti „dvojitého“ založení trestní odpovědnosti (nejprve fyzické osoby, následované právnickou osobou) neztotožňuje. Avšak v případě, že by se s takovou konstrukcí ztotožnila, rozhodně se nemůže ztotožnit se založením odpovědnosti právnické osoby v případě, že není známa konkrétní fyzická osoba, neboť *požadavek souvislosti se spácháním trestného činu* dle ZTOPO nemůže účinně obstát v okamžiku absence konkrétní fyzické osoby, které by se taková subjektivní odpovědnost (navíc individuální) měla přičítat. Uvedené je navíc podpořeno i názorem, že právnické osoby nemají způsobilost k protiprávnímu jednání ve smyslu trestního práva, neboť nemají vlastní vůli, přičemž bez vůle není viny a bez viny není trestní odpovědnosti.¹⁷²

Ačkoliv jsou názory na pojetí úpravy základu trestní odpovědnosti ZTOPO negativní, lze s pravděpodobností hraničící s jistotou předpokládat, že se bude jednat o jeden z mála účinných nástrojů v boji proti svěrenským fondům, které jsou zneužívány pro páčání různorodé trestné činnosti.

3.1.6 Problematika majetku vloženého do svěrenského fondu v kontextu aplikace vybraných ustanovení trestního řádu

Při aplikaci TR se s institutem svěrenského fondu, resp. s jeho komplikovanou úpravou vlastnických práv k majetku vloženého do svěrenského fondu, budou zřejmě nejvíce potýkat orgány činné v trestním řízení, které jsou mimo jiné povinny dbát na dodržování ústavních principů. V souladu s čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky¹⁷³ a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod České republiky¹⁷⁴ lze *„státní moc uplatňovat pouze v případech, v mezích a způsoby,*

¹⁷¹ DĚDIČ, Jan, ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2012. xviii, 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-116-1., s. 176.

¹⁷² Tamtéž., s. 169.

¹⁷³ Úst. zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

¹⁷⁴ 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.

kteří stanoví zákon.“ Uvedený ústavní princip je dále rozveden v § 2 odst. 4 TŘ, jež stanoví, že „*trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.*“ Předmětné ustanovení TŘ vyjadřuje *zásadu zdrženlivosti* a je zřejmé, že se tato zásada uplatní nejvíce při zajišťování osob a věcí důležitých pro trestní řízení¹⁷⁵. Pro účely této práce tedy bude přistoupeno k rozboru ustanovení TŘ, týkající se předběžných opatření, zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot, neboť předmětná ustanovení TŘ jsou v současné podobě, především s ohledem na majetek vložený do svěrenského fondu, velmi komplikovaná a nezřetelná.

V TŘ se nachází dvě obecná (subsidiární) ustanovení, která upravují možný způsob zajištění věci movité hmotné a několik speciálních ustanovení, jež také upravují možný způsob zajištění věci hmotné, nehmotné, movité i nemovité.

Mezi obecná ustanovení lze zařadit povinnost k vydání věci podle § 78 TŘ (vydání věci), povinnost k odnětí věci podle § 79 TŘ (odnětí věci).

Mezi speciální ustanovení je možno zařadit § 79a TŘ (zajištění peněžních prostředků na účtu banky), § 79b TŘ (zajištění peněžních prostředků na účtu spořitelního a úvěrového družstva, nebo jiných subjektů, které vedou účet pro jiného, blokaci peněžních prostředků penzijního připojištění se státním příspěvkem, blokaci čerpání finančního úvěru a blokaci finančního pronájmu), § 79c TŘ (zajištění zaknihovaných cenných papírů), § 79d TŘ (zajištění nemovitosti), § 79e TŘ (zajištění nehmotné věci) a § 79f TŘ (zajištění náhradní hodnoty).

Obecná úprava zajištění věci movité hmotné:

Úprava § 78 TŘ zní následovně:

§ 78

Povinnost k vydání věci

¹⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I, § 1-156.* 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 32.

(1) Kdo má u sebe hmotnou věc důležitou pro trestní řízení, je povinen ji na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; je-li ji nutno pro účely trestního řízení zajistit, je povinen věc na vyzvání těmto orgánům vydat. Při vyzvání je třeba ho upozornit na to, že nevyhoví-li výzvě, může mu být věc odňata, jakož i na jiné následky nevyhovění.

Po případném nesplnění povinnosti osoby podle § 78 TŘ může následovat odnětí hmotné věci důležité pro trestní řízení, realizované prostřednictvím § 79 odst. 1 TŘ, jehož úprava zní následovně:

§ 79

Odnětí věci

(1) Nebude-li hmotná věc důležitá pro trestní řízení na vyzvání vydána tím, kdo ji má u sebe, může mu být na příkaz předsedy senátu a v přípravném řízení na příkaz státního zástupce nebo policejního orgánu odňata. Policejní orgán potřebuje k vydání takového příkazu předchozí souhlas státního zástupce.

V této souvislosti je nutno uvést, že TŘ na rozdíl od § 134 TZ nikde nedefinuje pojem věci. Pro potřeby dalšího výkladu tedy přichází v úvahu použití analogie zákona, a to buď TZ nebo OZ. Je zřejmé, že za účelem zachování jednoty a účelu trestního práva bude nutné primárně použít definici věci dle TZ.

TŘ však, zcela neočekávaně a překvapivě, reflektuje změnu civilního práva po přijetí OZ, když dosavadní úpravu § 78 a § 79 TŘ novelizuje zák. č. 86/2015 Sb., kterým byl původní pojem *věc důležitá pro trestní řízení* nahrazen novým pojmem *věc hmotná důležitá pro trestní řízení*. Důvodová zpráva zák. č. 86/2015 Sb., k předmětné novele § 78 a 79 TŘ uvádí následující: „*V návaznosti na novou terminologii v občanském zákoníku se zpřesňuje, že institut vydání a odnětí věci se týká pouze věcí hmotných, a to navíc jen movitých, neboť pro nemovitosti a věci nehmotné je upraven specifický postup při jejich zajištění v § 79d a 79e TŘ.*“¹⁷⁶

Touto změnou však byla tzv. otevřena „Pandořina skříňka“, neboť najednou vyvstaly aplikační komplikace, mimo jiné i při zajišťování majetku vloženého do svěrenského fondu. Provedenou změnou, i s ohledem na požadavek *jednoty právního řádu*¹⁷⁷, je v předmětném případě nutné aplikovat i taková

¹⁷⁶ Důvodová zpráva zák. č. 86/2015 Sb., k novele § 78 a § 79 TŘ.[online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=305&CT1=0>

¹⁷⁷ Viz náleží ÚS sp. zn. IV. ÚS 564/2000 (vztah obchodního práva a trestního práva), a dále náleží ÚS sp. zn. II. ÚS 1098/10 (vztah civilního práva a trestního práva).

ustanovení OZ, jež se k výkladu pojmu *věc hmotná* vztahují. Pojem věci hmotné je definován v § 496 odst. 1 OZ, stanoví, že „*hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu.*“ K vymezení hmotné věci však uvedený pojem nestačí a je třeba ho doplnit o definici věci nehmotné. Věc nehmotná je definovaná v § 496 odst. 2 OZ, jež stanoví, že „*nehmotné věci jsou práva jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty.*“

Z definice věci hmotné a nehmotné tedy logicky vyplývá, že věc s „*hmotnou podstatou*“ musí být věc hmotná.¹⁷⁸ Věc hmotná je dále dělena na věc movitou nebo nemovitou (§ 498 OZ), zastupitelnou nebo nezastupitelnou (§ 499 OZ), zužitelnou nebo nezužitelnou (§ 500 OZ). Mezi hmotné věci, jež budou orgány činnými v trestním řízení zajišťovány pro účely TŘ, budou typicky patřit *věcné důkazy* (§ 112 odst. 1 TŘ), *listiny, jež mohou být listinnými důkazy* (§ 112 odst. 2 TŘ), s výjimkou listin, které mají povahu naznačenou v § 78 odst. 2 TŘ (např. informace advokáta a jeho klienta – § 25 odst. 1 AZ), *věci, ohledně nichž může být uložen trest propadnutí věci* podle § 70 TZ nebo *vysloveno zabrání věci* podle § 101 TZ, popř. § 102 TZ (arg. § 80 odst. 1 TZ věta první) nebo *listinné cenné papíry*.¹⁷⁹

V současné době lze § 78 a § 79 TŘ stále využít k zajištění majetku vloženého do svěřenského fondu, avšak od provedení výše uvedené novely a s ohledem na předchozí výklad toliko v případě, že takový majetek bude mít charakter výlučně věci *movité hmotné*. S aplikací předmětných ustanovení v praxi ve vztahu ke svěřenskému fondu pravděpodobně nevystane zásadní komplikace, neboť TŘ požaduje s ohledem na problematiku vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu toliko kritérium *mít věc u sebe*. Mít u sebe věc znamená, mít věc ve své moci (ve své dispozici) tak, že je možné uvedenou věc předložit nebo vydat. Zpravidla se bude jednat o svěřenského správce, ale TŘ zde nevyklučuje ani jiné osoby. Ustanovení § 78 i 79 TŘ navíc „elegantně“ pracují se slovem *kdo*, tedy není zde stanoveno, že se musí jednat toliko o fyzickou nebo právnickou osobu, která má takovou věc u sebe, nemusí se jednat ani o vlastníka

¹⁷⁸ KOUKAL, Pavel. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654): komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9., s. 1756.

¹⁷⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I, § 1-156*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 1016.

věci. V daném případě tedy odpadají interpretační komplikace ve vztahu k ne zcela zřejmému vymezení svěřenského fondu jako entity. Rovněž kritérium *věci důležité pro trestní řízení*, jež je upraveno v § 78 a § 79 TŘ, je velmi obecné a poskytuje velké možnosti extenzivního výkladu. Speciální ustanovení, která budou uvedena níže, již takové obecné kritérium neobsahují a pracují převážně se speciálními kritérii.

Ustanovení § 78 i 79 TŘ jsou tedy velmi flexibilní a je nanejvýš pravděpodobné, že ve vztahu k potřebě zajištění majetku vloženého do svěřenského fondu pro účely TŘ budou vykládána *pro futuro* velmi extenzivně.

Speciální úprava zajištění věci movité nehmotné:

Konkrétně určená věc movitá nehmotná:

V oblasti zajišťování majetku vloženého do svěřenského fondu, jež má charakter *konkrétně určené věci movité nehmotné*, upravuje TŘ speciální ustanovení k zajištění takové věci podle § 79a, § 79b, § 79c TŘ. Aplikační komplikace u předmětných ustanovení však nastává v souvislosti se zajištěním takové věci, resp. s ustanovením takové povinné osoby, která bude z hlediska TŘ vybavena příslušnými oprávněními i povinnostmi. Ustanovení § 79a odst. 2 TŘ stanoví, že v „*rozhodnutí podle odstavce 1 musí být doručeno bance, která vede účet, a poté, co banka zajištění provedla, i majiteli účtu ... právní jednání učiněné v rozporu se zákazem uvedeným v rozhodnutí je neplatné, přičemž soud k neplatnosti přihlédne i bez návrhu; o tom je třeba majitele účtu poučit.*“ Odst. 4 předmětného ustanovení dále stanoví že „*majitel účtu, jehož peněžní prostředky na účtu byly zajištěny, má právo kdykoliv žádat o zrušení nebo omezení zajištění. O takové žádosti musí státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu neodkladně rozhodnout. Byla-li žádost zamítnuta, může ji majitel účtu, neuvede-li v ní nové důvody, opakovat až po uplynutí třiceti dnů od právní moci rozhodnutí.*“

Jak je uvedeno, předmětné ustanovení pracuje s pojmem *majitel účtu*. Vzhledem k majetku vloženého do svěřenského fondu vlastnická práva vykonává, jak již bylo uvedeno, svěřenský správce, tedy v souladu s uvedeným svěřenský správce zřejmě vykonává i správu finančních prostředků uložených na bankovním účtu ve prospěch svěřenského fondu. Skutečnost, že svěřenský správce vykonává takovou správu, však nemůže vést *apriori* k závěru, že svěřenský správce je *de*

iure i *de facto* majitelem účtu. Svěřenský správce, jak již bylo uvedeno, jedná svým jménem na účet svěřenského fondu, majitelem by tedy podle všeho měl být přímo svěřenský fond. S ohledem na předchozí výklad i na skutečnost, že se doposud neustálil názor na charakter svěřenského fondu, vzdor většinovému názoru o absenci právní osobnosti a právnické osoby svěřenského fondu, lze konstatovat, že bude úkolem judikatury vyjasnit pozici svěřenského správce ve vztahu k pojmu *majitel*.

Nutno uvést, že s pojmem *majitel* pracují i § 79b, § 79c TŘ, tedy i u předmětných ustanovení nastává výše uvedená aplikační komplikace.

Předmětná speciální ustanovení upravující možný způsob zajištění věci neužívají kritérium věci *důležité pro trestní řízení* jako obecné ustanovení § 78 a § 79 TŘ, nýbrž shodně užívají kritérium speciální, a to: a) *věci určené ke spáchání trestného činu*, b) *věci užitá ke spáchání trestného činu* nebo c) *věci, která je výnosem z trestné činnosti*. Předmětné zúžení obecného kritéria věci *důležité pro trestní řízení* § 78 a § 79 TŘ tedy ještě více znesnadňuje zajištění movitého nehmotného majetku vloženého do svěřenského fondu, neboť *obecné kritérium vždy pojme speciální kritérium, avšak speciální kritérium ne vždy obsáhne celé obecné kritérium*.

Jiná věc movitá nehmotná:

V oblasti zajišťování majetku vloženého do svěřenského fondu, jež má charakter *jiné věci movité nehmotné* upravuje TŘ speciální ustanovení k zajištění takové věci podle § 79f TŘ. Aplikační komplikace u předmětného ustanovení v souvislosti s ustanovením povinné osoby, která bude z hlediska TŘ vybavena příslušnými oprávněními i povinnostmi nenastává v takovém rozsahu jako v předchozím případě, neboť odst. 2 předmětného ustanovení stanoví, že: „*v usnesení o zajištění nehmotné věci se tomu, komu byla nehmotná věc zajištěna, zakáže, aby ji po oznámení usnesení převedl na jiného nebo ji zatížil...*“. TŘ v předmětném ustanovení tímto ne zcela důsledně „opisuje“ od ustanovení § 78 popř. § 79 TŘ, jež poskytuje, jak již bylo uvedeno, velkou možnost extenzivního výkladu vzhledem k povinným osobám. Předmětné ustanovení tedy pracuje s pojmem *ten, komu byla nehmotná věc zajištěna*, čímž měla být patrně odbourána nedůslednost předchozích ustanovení o zajišťování movité nehmotné věci.

Uvedený pojem však zůstává takřkajíc „na půli cesty“ mezi úpravou § 78 a § 79 TŘ a úpravou § 79a, § 79b a § 79c TŘ. Aplikační komplikace ohledně pojmu *majitele* tímto tedy nemůže nastat, avšak zároveň vzniká jiná aplikační komplikace v podobě výkladu pojmu *ten, komu byla nehmotná věc zajištěna*, a to s ohledem na předchozí výklad o vlastnictví majetku vloženého do svěrenského fondu, jež je uveden v kap. 2.1, podkap. 2.1.5.

Je nutno podotknout, že současná (naoko „efektivní“) úprava předmětného ustanovení byla rovněž provedena novelou TŘ zák. č. 86/2015 Sb. Před novelizací pracoval § 79e TŘ rovněž jako § 79a, § 79b, § 79c TŘ s pojmem *majitel*.

Aplikační komplikace v předmětném ustanovení rovněž nastává vzhledem ke *speciálnímu kritériu*. Odst. 1 předmětného ustanovení stanoví, že „*nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jiná nehmotná věc, než která je uvedena v § 78 až 79c, je určena ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byla užita, nebo je výnosem z trestné činnosti ...*“ K předmětné problematice se dále odkazuje na předchozí výklad o obecném a speciální kritériu.

Speciální úprava zajištění věci nemovité hmotné i nehmotné:

V oblasti zajišťování majetku vloženého do svěrenského fondu, jež má charakter věci *nemovité hmotné i nehmotné*, nemá TŘ rovněž žádné ustanovení, které by umožňovalo takový majetek účinně zajistit. V úvahu připadá toliko speciální ustanovení k zajištění věci podle § 79d TŘ. Aplikační komplikace u předmětného ustanovení však nastává, shodně jako u předchozího výkladu o zajištění jiné věci *movité nehmotné*, v souvislosti se zajištěním takové věci, resp. s ustanovením takové povinné osoby, která bude z hlediska TŘ vybavena příslušnými oprávněními i povinnostmi. Ustanovení § 79d odst. 2 TŘ stanoví, že „*v usnesení o zajištění nemovitosti se tomu, komu byla nemovitost zajištěna, zakáže, aby po oznámení usnesení nemovitost převedl na jiného nebo ji zatížil anebo aby ji záměrně poškozoval nebo ničil, a uloží se mu, aby orgánu činnému v trestním řízení, který rozhodl o zajištění, do 15 dnů od oznámení usnesení sdělil, zda a kdo má k nemovitosti předkupní nebo jiné právo nebo zda je jiným způsobem omezen výkon práva s ní nakládat, s upozorněním na následky nevyhovění takové výzvě ve stanovené lhůtě (§ 66).*“ K předmětné problematice

se dále odkazuje na předchozí výklad o pojmu *ten, komu byla nehmotná věc zajištěna*.

Aplikační komplikace v předmětném ustanovení rovněž nastává vzhledem ke speciálnímu kritériu. Odst. 1 předmětného ustanovení stanoví že „*nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jiná nehmotná věc, než která je uvedena v § 78 až 79c, je určena ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byla užita, nebo je výnosem z trestné činnosti ...*“ K předmětné problematice se dále odkazuje na předchozí výklad o obecném a speciální kritériu.

4. SVĚŘENSKÝ FOND DE LEGE FERENDA

4.1 Obecně k úpravě svěřenského fondu de lege ferenda

Z výše uvedeného rozboru právní úpravy svěřenského fondu vyplývá několik zásadních, v současné době již zjištěných právních komplikací, z nichž některé jsou již urgentně řešeny tzv. „za pochodu“, přičemž se v této oblasti dá předpokládat zvýšená legislativní aktivita, úměrná k odhalování nových, dosud nezjištěných právních komplikací. Takové komplikace právní úpravy svěřenského fondu, bez ohledu na to zda se jedná o komplikace zjištěné nebo dosud nezjištěné, vykazují několik společných znaků. Prvním znakem je menší závažnost právních komplikací svěřenského fondu pro civilní právo než pro trestní právo, přičemž zhojení komplikací vznikajících trestnímu právu je závislé na zhojení komplikací vznikajících civilnímu právu. Civilní právo se projevuje svojí dispozitivností, ze které vyplývá poměrně vysoká variabilita možných způsobů řešení, přičemž všechna taková řešení mohou být *secundum et intra legem*, na rozdíl od trestního práva, které se projevuje svojí kogentností, umocněnou ještě *enumerací veřejnoprávních pretenzí*. Zjednodušeně řečeno, to co si při aplikaci svěřenského fondu může na základě svého charakteru „dovolit“ civilní právo, nemůže si na základě svého charakteru „dovolit“ trestní právo.

4.2 Navrhované úpravy svěřenského fondu obecně de lege ferenda

Civilněprávní část:

Vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu: Základním a stěžejní komplikací v české právní úpravě svěřenského fondu je absence jasného určení vlastníka, tedy osoby, která je vlastníkem majetku vloženého do svěřenského fondu. Zákodárce přijal v OZ revoluční právní úpravu svěřenského fondu CCQ, aniž by patrně domyslel důsledky transpozice předmětné úpravy. V daném případě lze tedy doporučit přijetí novely OZ, a přitom převzít právní úpravu svěřenského fondu ze zahraniční právní úpravy, která je konformní vzhledem k takovému požadavku na určení jasného vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu. Koncept vlastnictví bez pána dle CCQ je z pohledu českého práva

konceptem neudržitelným. Předpokládaná novela pravděpodobně určí svěřenského správce jako vlastníka majetku vloženého do svěřenského fondu, avšak nic nebrání tomu, aby se stal vlastníkem obmyšlený z takového majetku nebo zakladatel svěřenského fondu. Při hledání inspirace přichází v úvahu namátkou skotská právní úprava svěřenského fondu, jež je v zásadě v souladu s okruhem práva kontinentální Evropy (správce je vlastníkem majetku vloženého do svěřenského fondu, přičemž obmyšlený z takového majetku disponuje vůči správci pohledávkou¹⁸⁰), nebo francouzská právní úprava svěřenského fondu (správce je vlastníkem majetku vloženého do svěřenského fondu, přičemž správce se stane vlastníkem proto, aby na základě pokynu oprávněné osoby splnil provedl úkol a po jeho provedení vrátil takový majetek původnímu vlastníkovi nebo obmyšlené osobě¹⁸¹).

V úvahu přichází i koncept vlastnictví takového majetku přímo právnickou osobou, jež by mohlo nastat v případě stanovení svěřenského fondu jako právnické osoby s právní osobností, jak je uvedeno níže. V takovém případě by inspirace zahraniční právní úpravou nebyla nezbytně nutná, neboť problematika vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu by se takovýmto legislativním postupem elegantně vyřešila pomocí prostředků českého práva.

Právnická osoba ve vztahu ke svěřenskému fondu: Tato práce se přiklání k závěru, že v souvislosti s konceptem vlastnictví bez pána ve vztahu k majetku vloženého do svěřenského fondu, je zřejmá neudržitelnost konceptu svěřenského fondu jako objektu zvláštní struktury práv bez právní osobnosti, který není právnickou osobou, a to bez ohledu na některé názory o svěřenském fondu jako právnické osobě, jež byly uvedeny v kap. 2.1, podkap. 2.1.4. Většinové vnímání svěřenského fondu jako objektu zvláštní struktury práv není narušeno ani fingoáním svěřenského fondu jako právnické osoby, např. pro daňové účely. V úvahu tedy přichází úprava konceptu vlastnictví (jak je uvedeno výše), nebo legislativní určení svěřenského fondu jako právnické osoby, přičemž by se pravděpodobně jednalo hybrid mezi fundací a obchodní společností, a

180 PALMER, Vernon V. *Mixed jurisdictions worldwide: the third legal family*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. ISBN 05-217-8154-X., s. 234.

181 EMERICH, Yaëll. *The civil law trust: a modality of ownership or an interlude of ownership*. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 21-40. ISBN 9781107032439., s. 23-24.

v podstatě by to znamenalo rozsáhlejší novelizaci OZ, a vyřazení svěřenského fondu ze třetí části OZ upravující absolutní majetková práva.

Možnou další cestou, jak dospět k závěru o svěřenském fondu jako právnické osobě, je i judikatorní činnost, která takto stanoví, přičemž pravděpodobným argumentem pro takový postup bude již výše uvedený náleží Ústavního soudu o *jednotě právního řádu, byť vnitřně diferencovaného, se kterým je třeba tak zacházet při aplikaci jeho jednotlivých ustanovení a institutů*.¹⁸² Tedy, když je svěřenský fond fingován pro účely daňového práva, může být zřejmě fingován i pro jiné oblasti českého práva.

Tato práce se přiklání k závěru, že pro účely problematiky svěřenského fondu je z hlediska českého práva snadnější, efektivnější i vhodnější jít cestou transponování cizí právní úpravy, namísto stanovení svěřenského fondu jako právnické osoby s právní osobností, neboť takový postup by mohl vyvolat více komplikací, než by byla jeho reálně užitečná hodnota.

Vzhledem k rozšířenosti institutu svěřenského fondu ve světě lze čerpat inspiraci z libovolných právních řádů, avšak zásadně je vhodné takovou inspiraci čerpat z právních řádů zemí, jež jsou nám společensky, kulturně, historicky, sociálně a právně blízké. Inspirace však neznámá pouhé „opsání“ takové úpravy do českého právního předpisu, nýbrž zahrnuje i důkladnou analýzu možných rizik takové úpravy s přihlédnutím k soudobé judikatuře, teoretickému právnímu výkladu a k reálným zkušenostem při její aplikaci v zahraničí.

Trestněprávní část:

Svěřenský fond z hlediska trestního práva hmotného: Tato práce se přiklání k závěru, že aplikační komplikace z hlediska zvláštní části TZ, tak jak byly naznačeny v kap. 3.1, podkap. 3.1.3, není potřeba řešit cestou novelizace TZ, neboť v předmětné oblasti lze předpokládat zvýšenou judikatorní činnost, na základě které budou orgány činné v trestním řízení schopny nastíněné komplikace překlenout. V této souvislosti je nutno zároveň uvést, že aplikační komplikace z hlediska obecné části TZ, zejména co se týče zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty jako ochranného opatření, byly dle názoru této práce dostatečně zhojeny provedenou novelou TZ zák. č. 86/2015 Sb.

¹⁸² Viz náleží ÚS sp. zn. IV. ÚS 564/2000 (vztah obchodního práva a trestního práva), a dále náleží ÚS sp. zn. II. ÚS 1098/10 (vztah civilního práva a trestního práva).

Svěřenský fond z hlediska trestního práva procesního: Tato práce se přiklání k závěru, že aplikační komplikace z hlediska trestního práva procesního, tak jak byly naznačeny v kap. 3.1, podkap. 3.1.6, je třeba řešit cestou novelizace TŘ toliko v případě, pokud nebude provedena novela OZ ve vztahu k úpravě vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu s návazností na vyřešení otázky svěřenského fondu v kontextu právnické osoby, tak jak je uvedeno výše. V případě zachování *statutu quo* v OZ připadá v úvahu zásadně jediná možnost spočívající v novelizaci TŘ vložením takových ustanovení, jež budou dostatečně charakterizovat výjimečnost a odlišnost úpravy svěřenského fondu od jiných institutů, jež české právo zná a se kterými obvykle pracuje. Zvláštní pozornost v rámci případné novelizace TŘ zasluhuje oblast hlavy čtvrté TŘ, jež upravuje kromě předběžných opatření i zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot. V této oblasti byla provedena novela, zavádějící pojem věci hmotné u některých ustanovení, jež však nebyla koncepčně provázaná s ostatními instituty TŘ. Výsledkem je tedy vznik několika aplikačních komplikací, jež budou zřejmě vyžadovat legislativní zásah nebo zhojení pomocí judikatorní činnosti.

ZÁVĚR

Tato práce měla za cíl vysvětlit institut svěřenského fondu v jeho historické, civilněprávní, mezinárodněprávní i trestně právní rovině. Nyní tedy budou shrnuty základní závěry vyplývající z podaného výkladu.

V první, historickoprávní části, bylo vysvětleno, že institut svěřenství byl, je a zřejmě i bude efektivním, užitečným a široce užívaným prostředkem ke správě majetku, k dosažení zamýšlených cílů zakladatele, který svůj majetek pro předmětný účel vyčlenil. Zároveň bylo poukázáno na skutečnost, že institut svěřenství je historicky pevně ukotvený a že se jedná o myšlenkový a legislativní základ dnešních svěřenských fondů, trustů a jiných obdobných institutů, jež jsou užívány po celém světě.

V současné době je historickoprávní pohled, jako věc zbytná a vše zpomalující, v mnoha ohledech často opomíjen, ba někdy i přímo odmítán, přičemž se opomíjení, resp. odmítání takového pohledu, nevyhýbá ani výkladu práva a jeho jednotlivých institutů. Převažujícím trendem, který dnes, i v oblasti práva udává směr, spočívá na pohledu *de lege lata* a *de lege ferenda*. Tato práce se však přiklání ke známému citátu: „*Ti, kdo si nepamatují minulost, jsou odsouzeni k tomu ji zopakovat.*“¹⁸³. Pro správné pochopení výkladu této práce byl tedy historický pohled zcela nezbytný.

Ve druhé, civilněprávní, části byla nastíněna určitá výšeč problematiky institutu svěřenského fondu, zejména co se týče jeho postavení jako entity v právu, a dále vztahu svěřenského fondu k majetku do něj vloženého. Výklad obsahuje pohled na institut svěřenského fondu z pohledu mezinárodního práva soukromého, který celou problematiku ještě více komplikuje. V této části byly hojně publikovány názory na některé vyvstanuvše komplikace, přičemž záměrem vždy bylo, vzhledem k možnostem a účelnosti, uvést pro srovnání vždy i názor oponentní. Práce navíc obsahuje, kromě názorů na řešenou problematiku a oponentních názorů, zpravidla i názor čistě autentický, popř. je místo něho uvedeno, k jakému již uvedenému názoru se práce vzhledem k přesvědčivosti jeho

183 SANTAYANA, George. *The Life of Reason, or the Phases of Human Progress*. Vol. 1, Reason in Common Sense: Containing the Introduction to the Life of the Reason and the Preface to the 2. Ed. New York: [s.n.], 1962. 188 s.

argumentace přiklání. Nakonec zde byla provedena analýza některých ustanovení OZ, jež se vztahují k svěřenskému fondu, ze které byly následně vyvozeny aplikační komplikace z hlediska civilního práva. Uvedené aplikační komplikace se dají heslovitě shrnout do třech základních bodů, jež jsou samozřejmě následně patřičně rozebrány v předmětné části práce. Základní body aplikačních komplikací jsou tedy následující:

- a) *nevyjasněná forma svěřenského fondu,*
- b) *nevyjasněné vlastnictví majetku vloženého do svěřenského fondu,*
- c) *nevyjasněné uznávání zahraničního svěřenského fondu českým právem.*

Výše uvedené však nepůsobí toliko izolovaně v oblasti civilního práva, ale přelévá se i do práva trestního.

V třetí, trestněprávní, části byly důkladně analyzovány vybraná ustanovení TZ i TŘ ve vztahu ke svěřenskému fondu i s přihlédnutím k již rozebrané problematice v civilněprávní části. Zásadní aplikační komplikace, které z vypracované analýzy vyplynuly, jsou navázány na tři základní, již výše uvedené body, a týkají se majetkových a hospodářských trestných činů z hlediska TZ a zajišťování věcí a jiných majetkových hodnot z hlediska TŘ. Tato práce nespátřuje největší riziko v mezerách v zákoně vzhledem ke svěřenskému fondu, nýbrž spatřuje ho v potenciální nekvalitní judikatorní činnosti v oblasti trestního práva, především s ohledem na nutnost obsáhlého pochopení svěřenského fondu ve všech jeho aspektech. Je zcela zřejmé, že orgány činné v trestním řízení nejsou na institut svěřenského fondu v současné době patřičně vybaveny, ať už se to týká legislativních nástrojů, judikatorního výkladu k předmětné problematice nebo znalostí tohoto institutu. Aplikační komplikace institutu svěřenského fondu ve vztahu k TZ a TŘ se budou v okamžiku jejich vzniku pravděpodobně řešit *ad hoc*.

Čtvrtá, úvahová, část nastiňuje potenciální východiska *de lege ferenda*, ze kterých by měl zákonodárce v rámci své legislativní činnosti při úpravě institutu svěřenského fondu čerpat. Nebylo smyslem ani účelem této práce navrhnout „ideální“, přesná znění jednotlivých ustanovení, neboť práce nemá za cíl stát se toliko dalším návrhem zákona, kterým se novelizují problematická ustanovení jiných zákonů. Smysl této práce je jiný, spočívá v naznačení možné cesty při

uklidňování rozbouřeného moře aplikačních komplikací, jež vyvstaly v souvislosti se zde probíraným institutem svěřenského fondu.

Tato práce zároveň obsahuje nástin různých možností, které může svěřenský fond společnosti nabídnout. Vždy však záleží na kvalitě práva a zároveň i na charakteru osob, jež budou předmětný institut využívat. Svěřenský fond totiž může, jak bylo již uvedeno, velmi dobře posloužit ke společensky prospěšným účelům stejně tak dobře jako k páchání rozličných trestných a jiných činů, které jsou v rozporu s právem nebo s etikou.

Pro futuro se teprve ukáže, zda nastane soulad mezi *law in books* a *law in action* a zda se, popř. do jaké míry, podaří naplnit záměr sledovaný zákonodárcem při zakotvení institutu svěřenského fondu do českého práva *de lege lata*.

SUMMARY

The purpose of the study at hand was to explain the trust fund institute considering the historical, civil law, international law, and criminal law aspects. This chapter provides a concise summary of the thesis outcomes.

The first part of the thesis addresses the historical aspect of the trust fund institute. It is explained that the institute has been and probably still will be an effective, useful and widely used mean of managing assets with the purpose of achieving contemplated goals of a trust fund founder. Herewith, several facts were pointed out. Firstly, the study at hand emphasizes that the trust fund institute has a strong historical base and secondly, it recognizes that the institute is an intellectual and legislative base for contemporary trust funds and other similar institutes that are being used worldwide.

Nevertheless, the historical view is currently seen as a non-essential and inhibitory matter, often being omitted in many ways and sometimes even rejected. This being said, it is necessary to point out that such marginalization, and as the case may be rejecting of a historical point of view, reflects in the law interpretation and its individual institutes. The current predominant trend, including the law sphere, reposes upon *de lege lata* and *de lege ferenda* point of view. However, the thesis inclines towards a proverbial quote: “*Those who cannot remember the past are condemned to repeat it.*”¹⁸⁴ Therefore, the historical point of view was completely necessary, in order to understand properly the thesis methodology.

The second part of the thesis, focusing on the civil law aspect, outlined a specific sector of the trust fund matter, especially as regards to its status as a legal entity and also the relationship between a trust fund and its contributed assets. This part also provides a discussion of the trust fund institute from an international law point of view, which as a matter of fact complicates the issue to a greater degree. In this regard, the chapter copiously uses outlooks on some arising complications, with the goal of also providing an opponent’s point of view,

184 SANTAYANA, George. *The Life of Reason, or the Phases of Human Progress*. Vol. 1, Reason in Common Sense: Containing the Introduction to the Life of the Reason and the Preface to the 2. Ed. New York: [s.n.], 1962. 188 s.

in respect of given possibilities and expediency. In addition to the above, this part of a study contains strictly authentic opinions, or it states to which outlook it inclines to, considering the force or arguments. In the end, an analysis regarding several Civil Code provisions related to the trust fund was performed. Consequently, the analysis resulted in several application obstacles in light of the civil law. The indicated obstacles can be briefly summarized into three main points, which are further analysed in this part of the thesis. The essential complications concerning application of certain law section are as follows:

- a) *unexplained form of a trust fund,*
- b) *unexplained proprietorship of assets contributed to the trust fund,*
- c) *unexplained recognition of a foreign trust fund by the Czech law.*

However, the abovementioned is not isolated in the civil law sphere, but transcends into criminal law as well.

In this regard, the third part of the thesis analyses exhaustively selected provisions of the Criminal Code as well as the Rules of Criminal Procedures provisions in relation to trust funds, on top of that considering the above civil law part and related analysis. The main application obstacles, which emerged from elaborated analysis, are connected to three elemental points (mentioned above) and concern property and economic criminal offenses in light of the Criminal Code and securing assets and other proprietary values as regards to the Rules of Criminal Procedures. The study does not see the biggest risk in gaps within the law in reference to trust funds, but in potentially low quality legal procedures within the criminal law, especially when recognizing the necessity to understand the trust fund with all its aspects in a comprehensive manner. Thus, it is fairly obvious that authorities operating within prosecution are not equipped properly, whether considering the legal instruments, interpretation of the law in regard to the trust fund matter or related knowledge. Therefore, the application obstacles of the trust fund institute in relation to the Criminal Code and the Rules of Criminal Procedures would probably be dealt with *ad hoc* at the moment of their creation.

The fourth part of the thesis provides some considerations, more accurately it outlines potential starting points *de lege ferenda*, out of which the legislator should draw from within the frame of his/hers legal activities when

managing trust funds. It is of a great importance to point out that the purpose of the thesis is not to make “ideal” exact proposals of law provisions, because the study does not aim to become another law proposal which amends problematic provisions within other law spheres. On the other hand, the thesis aims to indicate possible ways of calming a heavy sea of application obstacles that have arisen in relation to the trust fund institute.

Furthermore, the study contains an outline of various possibilities, which a trust fund can provide for a company. It always depends on the law quality and at the same time on the character of people involved. On the one hand, as previously mentioned, the trust fund can be utilized for socially beneficial purposes, but on the other hand it can be misused for committing diverse criminal offenses and other acts that are in contradiction with the law or ethics.

Pro futuro is yet to be shown, if an accordance between *law in books* and *law in action* will be created, eventually to what degree it will contrive to complete the object of the legislator’s view while imbedding the trust fund into the Czech legal system *de lege lata*.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

LITERATURA KNIŽNÍ

- (1) BACON, Francis. *Learned Reading of Sir Francis Bacon upon the Statute of Uses*. Oxford University Press, 1804.
- (2) BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. 2., přeprac. vyd., v nakl. Academia 1. vyd. Praha: Academia, 1994. 471 s. ISBN 80-200-0243-X.
- (3) BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xi, 184 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-585-6.
- (4) BROWNBILL, David. *The Role of Offshore Jurisdictions in the Development of the International Trust*. Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999.
- (5) BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 745 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2.
- (6) d'ELVERT, Christian. *Beiträge zur Geschichte der königlichen Städte Mährens, insbesondere der k. k. Landeshauptstadt Brünn*. vyd. neuved., Brünn: nakl. neuved., 1860.
- (7) DOBIÁŠ, Petr. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 528 s. Komentátor. ISBN 978-808-7576-946.
- (8) DUFF, Alexander. *A treatise on the deed of entail: embracing commentaries on the Amendment Act of 1848, and prior acts on the subject of entails, with an appendix containing the acts, forms of the deed, &c*. Edinburgh: Bell & Bradfute, 2010.

- (9) FRITZE, Ronald H a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485: trust and Treuhand in historical perspective*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002. ISBN 03-132-9124-1.
- (10) GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Překlad Jaromír Kincl. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7380-054-3.
- (11) GLENN, Patric H. *The Historical Origins of the Trust*. A. Rabello (ed.). *Aequitas and Equity: Equity in Civil Law and Mixed Jurisdictions*, Jerusalem: Sacher Institute, 1997.
- (12) HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014. xxi, 1482 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.
- (13) HELMHOLZ, Richard. *Itinera Fiduciae: trust and Treuhand in historical perspective*. Berlin: Duncker, 1998. ISBN 978-342-8096-145.
- (14) HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3.
- (15) JOHNSTON, David. *The Roman law of trusts*. Oxford: Clarendon Press, 1988. ISBN 01-982-5216-1.
- (16) KAPRAS, Jan. *Právní dějiny zemí Koruny české: Právní prameny a vývoj právnictví*. 1. vydání. Praha: nakl. neued., 1913.
- (17) KÜBLER, Friedrich. *Festschrift für Theodor Heinsius zum 65. Geburtstag am 25. September 1991* / hrsg. von Friedrich Kübler. Berlin; New York: de Gruyter, 1991. ISBN 978-3-11-012867-3.
- (18) KUČHTA, Josef a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. xxxix, 617 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-047-8.

- (19) LANGBEIN, John H. *The Contractarian Basis of the Law of Trusts*. Yale Law Journal, Volume 105, 1995.
- (20) LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1- 654): komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.
- (21) LEPAULLE, Pierre. *Civil Law Substitutes for Trusts*. The Yale Law Journal. Vol. 36, No. 8. 1927.
- (22) LEPAULLE, Pierre. *Traité théorique et pratique des trusts: en droit interne, en droit fiscal et en droit international*. Paris: Rousseau, 1932.
- (23) LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. Vyd. 1. Praha: Radix, 1997. 220 s. ISBN 80-86031-09-8.
- (24) LÖHNIG, Martin. *Treuhand Interessenwahrnehmung und Interessenkonflikte: trust and Treuhand in historical perspective*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2006. ISBN 978-316-1490-781.
- (25) LUPOI, Maurizio. *The Civil Law Trust*. Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999.
- (26) MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010. 640 s. Student. ISBN 978-80-87212-39-4.
- (27) MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie: (1500-1700)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 1060 s. Česká historie; sv. 12. ISBN 80-7106-312-6.
- (28) NOTTINGHAM, Heneage F. *Lord Nottingham's 'Manual of Chancery Practice' and 'Prolegomena of Chancery and Equity'*. The American Journal of Legal History. Oxford University Press. Vol. 10, No. 1 (Jan., 1966).
- (29) NOVOTNÝ, Oto, DOLENSKÝ, Adolf a VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. I., obecná část*. Praha: ASPI, 2003. 435 s. ISBN 80-86395-73-1.

- (30) NUSSBAUM, Arthur. *Sociological and Comparative Aspects of the Trust*. Columbia Law Review, vol. 38, 1938.
- (31) PALMER, Vernon V. *Mixed jurisdictions worldwide: the third legal family*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. ISBN 05-217-8154-X.
- (32) PELIKÁN, Robert. *Právní subjektivita*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 174 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-745-2.
- (33) PINSKER, Čeněk. *České zřízení rodové. Kapitola z práva svěřenského*. Praha. vl. nákladem, 1907.
- (34) REZKOVÁ, Marie. *Zákon proti praní špinavých peněz a proti financování terorismu (zákon č. 253/2008 Sb.): komentář s příklady a předpisy související: manuál pro podnikatele, zahraniční osoby, nepodnikatelské subjekty: podle stavu k 1.9.2008*. 2. vyd. Praha: Linde, 2008. 248 s. ISBN 978-80-7201-733-1.
- (35) ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 3, (§§ 531 až 858). Praha: ASPI, 2002. 680 s. Komentáře velkých zákonů československých; [vol.] 1. ISBN 80-85963-60-4.
- (36) SANTAYANA, George. *The Life of Reason, or the Phases of Human Progress*. Vol. 1, Reason in Common Sense: Containing the Introduction to the Life of the Reason and the Preface to the 2. Ed. New York: [s.n.], 1962.
- (37) SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 21-40. ISBN 9781107032439.
- (38) SMITH, Lionel D., ed. *Re-imagining the trust: trusts in civil law*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. vii, 284 s. ISBN 978-1-107-01132-8.

- (39) SOMMER, Otakar a SPÁČIL, Jiří, ed. *Učebnice soukromého práva římského*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 2 sv. (xxii, 220, 356 s.). Klasická právní díla. ISBN 978-80-7357-616-5.
- (40) SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474): komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, 1260 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-499-5.
- (41) SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář [§ 1400-1474]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2015. xx, 544 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-548-0.
- (42) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2012. xviii, 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-116-1.
- (43) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I, § 1-156*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- (44) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: komentář. § 140-421*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. xiv, s. 1451-3586. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- (45) ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III, (§ 976-1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. xxviii, 1298 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-369-2.
- (46) TICHÝ, Luboš, ed., RONOVSÁ, Kateřina, ed. a KOCÍ, Miloš, ed. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. 235 s. Publikace Centra právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; 10. ISBN 978-80-87488-14-0.
- (47) UNDERHILL, Arthur a David J HAYTON. Hayton, D. J.: *Underhill and Hayton – Law Relating to Trusts and Trustees*. 16th

Ed.; Butterworths – LexisNexis; 2003: trust and Treuhand in historical perspective. 14th ed. /. St Paul: Butterworths, 1987. ISBN 978-1405745222.

- (48) URFUS, Valentin. *Rodinný fideikomis v Čechách*. Právněhistorické studie 9. 1962.
- (49) WOCEL, Jan Erazim. *O staročeském dědickém právu*. V Praze: Král Čes. společnost nauk, 1861.
- (50) *AMERICAN JURISPRUDENCE*. A Modern Comprehensive Text Statement of Americana Law, State and Federal, Volume 76, Trusts to Unemployment Compensation, Lawyers Cooperative Publishing, 1992.

LITERATURA ČASOPISECKÁ

- (1) BALÝOVÁ, Lucie. *Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace*. Obchodněprávní revue. č. 7-8. Praha: C. H. Beck, 2014.
- (2) BEJČEK, Josef. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1993-. č. 12/2014, ISSN 1210-6410.
- (3) EPPINGER, Aleš, KOLÁŘOVÁ, Anna. *Příležitost, jejíž potenciál ukáže až praxe: Trusty v českém pojetí*. Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin. Praha: Economia, 1993-. 2013, č. 9. ISSN 1210-4817.
- (4) HOUFEK, Ivan. *Trusty v rekodifikaci soukromého práva*: Bulletin advokacie, 2013, č. 6, roč. 23, ISSN 1210-6348.
- (5) INDRUCHOVÁ, Eva. *Nová směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní špinavých peněz*: Bulletin advokacie, 2015, č. 11, roč. 25, ISSN 1210-6348.
- (6) KAPRAS, Jan. *Velkostatky a fideikomisy v českém státě*. Právníké rozhledy. 1918, č. 19.

- (7) KNAPP, Viktor. *Poznámky o fideikomisární substituci*. Ad Notam. č. 5/1995. Praha: Notářská komora ČR, 1995.
- (8) POLÁČEK, Bohumil. *Kolizní úprava svěřenství*. In: Ad Notam. č. 5/2013. Praha: Notářská komora ČR, 2014.
- (9) PÚRY, František. *Některé zásadní souvislosti nové úpravy soukromého práva s postihem hospodářské a majetkové kriminality*: Bulletin advokacie, 2015, č. 9, roč. 25, ISSN 1210-6348.
- (10) SALÁK, Pavel. *K pojmu fideikomis a jeho pozici v římském právu a novověkém právu*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1993-. č. 12/2014, ISSN 1210-6410.
- (11) URFUS, Valentin. *Brněnský zemský advokát a česká kodifikace městského práva na konci 17. století*. In: Jižní Morava. 1982, roč. 18, sv. 21.
- (12) VAN RHEE, Cornelis H. *Trusts, Trust like Concepts and Ius Commune*. European Review of Private Law, č. 3/2000. 2000.
- (13) VON OVERBECK, Alfred E. *Explanatory Report on the 1985 Hague Trusts Convention*. 1985.
- (14) WAAL Marius J. *In Search of a Model for the Introduction of the Trust into a Civilian Context*. 12 Stellenbosch Law Review. 2001.

VYSOKOŠKOLSKÉ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

- (1) FIALOVÁ, Martina. *Svěřenství*. Brno: FPR MU Brno. Diplomová práce. 2008.
- (2) HORN, Kryštof. *Trust podle common law a institut svěřenského fondu v novém občanském zákoníku*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2013.
- (3) KLUCOVÁ, Monika. *Principy dědického práva v českých zemích do jeho kodifikace v roce 1811*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2013.

- (4) KOMÁREK, František. *Brněnské městské právo ve světle právních naučení městského soudu z let 1599 – 1616 (dědické právo)*. Brno. FPR MU Brno. Diplomová práce. 2010.
- (5) PRAČKOVÁ, Nad'a. *Mezinárodní právo soukromé ve srovnávacím pohledu (srovnání vybraného úseku v českém právu a právu zvoleného státu)*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2014.
- (6) RYDLOVÁ, Monika. *Alternativy a motivace k životu „bílého koně“*. Brno: FSS MU Brno. Bakalářská práce. 2012.
- (7) STŘELEČEK, Tomáš. *Svěřenské fondy se zaměřením na zakladatelské právní jednání a jejich správu*. Praha: FPR UK Praha. Diplomová práce. 2015.
- (8) ŠTRICHOVÁ, Iva. *Zdanění svěřenských fondů a jejich praktické využití*. Praha: FFÚ VŠE. Diplomová práce. 2014.

MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

- (1) Evropská úmluva o ochraně lidských práv.

PRÁVNÍ PŘEDPISY VNITROSTÁTNÍ

- (1) Úst. zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.
- (2) 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v platném znění.
- (3) Patent císaře Františka I. č. 946 Sb. z. s., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie.
- (4) Zák. č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení svěřenství. (zrušen).
- (5) Zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. (zrušen).
- (6) Zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, v platném znění.
- (7) Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. (zrušen).
- (8) Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

- (9) Zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění.
- (10) Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- (11) Zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, v platném znění.
- (12) Zák. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v platném znění.
- (13) Zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění.
- (14) Zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v platném znění.

PRÁVNÍ PŘEDPISY EVROPSKÉ UNIE

- (1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES. (zrušena).
- (2) Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2015/847, v platném znění.
- (3) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2015/849, v platném znění.

PRÁVNÍ PŘEDPISY ZAHRANIČNÍ

- (1) Code civil du Québec, RLRQ c C-1991, v platném znění.

JUDIKÁTY VNITROSTÁTNÍCH SOUDŮ

- (1) Nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 564/2000.
- (2) Nález ÚS sp. zn. II. ÚS 1098/10.
- (3) Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 934/13 – 2.
- (4) Rozsudek NS ČSR R 4011/1930.
- (5) Usnesení NS ČR sp. zn. 29 Cdo 3704/2009.

DŮVODOVÉ ZPRÁVY K PRÁVNÍM PŘEDPISŮM VNITROSTÁTNÍM

- (1) Konsolidované znění důvodové zprávy k zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- (2) Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákonného opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí.
- (3) Důvodová zpráva k zák. č. 86/2015 Sb., kterým se mění zák. č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

NÁVRHY NOVEL K PRÁVNÍM PŘEDPISŮM VNITROSTÁTNÍM

- (1) Sněmovní tisk 642/0, část č. 1/8. novela zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- (2) Sněmovní tisk č. 752/0, část č. 1/16. novela zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

OSTATNÍ

- (1) BRATRŠOVSKÁ, Zdena, HRDLIČKA, František. *Hrátky s příslovími*. [online]. [cit. 3.3.2016]. dostupné z: <http://blisty.cz/art/42768.html>
- (2) Finanční analytický útvar Ministerstva financí ČR [online]. [cit. 3.3.2016]. dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-clas-ekce-05/odbor-24-financni-analyticky>
- (3) FOLWARCZNY, Zenon. *Výklad pojmu svěřenský fond ve vztahu k zahraničním srovnatelným jednotkám*. Zápis z jednání Koordinačního výboru Komory daňových poradců ČR ze dne 26.2.2014. [online]. [cit. 3.3.2016] dostupné z: <http://www.ucetni-portal.cz/vyklad-pojmu-sverensky-fond-ve-vztahu-k-zahranicnim-srovnatelny-m-jednotkam-519-v.html>

- (4) HAVEL, Bohumil. *The Czech trust as a legal person?*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.
- (5) KONIECZNY, Janus. *Hrozba jménem svěřenský fond*. Nadační fond proti korupci, 2013. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.nfpk.cz/glosy/janusz-konieczny/2463>
- (6) Rozhovor s prezidentem Unie státních zástupců a státním zástupcem Vrchního státního zastupitelství v Praze Zdeňkem Matulou. LIT50343CZ. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: elektronický právní systém ASPI.
- (7) Seznam států, které si na základě dohody vyměňují informace v daňových záležitostech [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-vymena-info-v-dano-ve-oblasti/platne-smlouvy>
- (8) SCHELLE, Karel. *ABGB a dědické právo*. Dny práva – 2010., 1. ed. Brno: FPR MU Brno, 2010. [cit. 3. 3. 2016] dostupné z : [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4371).pdf)
- (9) Veřejné rejstříky, do kterých může notář provádět zápis dálkovým způsobem viz webová stránka Notářské komory České republiky. [online]. [cit. 3. 3. 2016]. dostupné z : <http://www.nkcr.cz/index.php?page=obchodnispolecnosti>